

ΓΝΩΜΗ της Ο.Κ.Ε.

«Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Αθήνα, 30 Ιανουαρίου 2009

Διαδικασία

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.) ανέλαβε την έκδοση Γνώμης Πρωτοβουλίας με τίτλο "**Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση**", με βάση το άρθρο 4 του Νόμου 2232/1994, σύμφωνα με το οποίο "η Ο.Κ.Ε. μπορεί με δική της πρωτοβουλία να εκφράζει γνώμη και για άλλα θέματα κοινωνικοοικονομικής πολιτικής".

Μετά από απόφαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ο.Κ.Ε., ορίστηκε η Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τις **κα Ρίτα Ζούλοβιτς** και τους **κ.κ. Γεώργιο Τσατήρη, Κωνσταντίνο Παπαντωνίου, Γεώργιο Κουτσιμπογιώργο, Ηλία Ηλιόπουλο, Νικόλαο Λιόλιο και Ιωάννη Σωτηρίου**.

Πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Κ. Παπαντωνίου**. Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας μετείχαν ως εμπειρογνώμονες οι **κ.κ. Εμμανουήλ Κασσωτά-**

κης, Καθηγητής Πανεπιστημίου, Ιωάννης Μπασλής, Καθηγητής-Δρ. Γλωσσολογίας και Βασίλης Βουκουβαλίδης, Καθηγητής. Από πλευράς Ο.Κ.Ε., μετείχε ο επιστημονικός σύμβουλος **Δρ. Αθανάσιος Παπαϊωάννου**, ο οποίος είχε και τον επιστημονικό συντονισμό της Επιτροπής. Ερευνητική στήριξη παρείχε από πλευράς Ο.Κ.Ε. η Υπεύθυνη Αρχείου - Βιβλιοθήκης **κα Βαρβάρα Γεωργοπούλου**.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε τις εργασίες της σε οκτώ (8) συνεδριάσεις, ενώ η Εκτελεστική Επιτροπή διαμόρφωσε την εισήγησή της προς την Ολομέλεια στη συνεδρίαση της 30ης Ιανουαρίου 2009.

Η Ολομέλεια της Ο.Κ.Ε., στην οποία εισηγήτης ήταν ο **κ. Κ. Παπαντωνίου**, αφού ολοκλήρωσε τη συζήτηση για το θέμα στη συνεδρίαση της 30ης Ιανουαρίου 2009, διατύπωσε την υπ' αριθ. **214 Γνώμη της Ο.Κ.Ε.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη Γνώμης	σελ. 7
Εισαγωγή	σελ. 9
Κεφάλαιο Α΄	
Η υφιστάμενη κατάσταση	
1. Δομή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης-Τύποι σχολείων.....	σελ. 11
2. Υποδομές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	σελ. 12
3. Προγράμματα σπουδών.....	σελ. 12
4. Εκπαιδευτικό προσωπικό	σελ. 13
α. Εκπαίδευση και κατάρτιση των καθηγητών.....	σελ. 13
β. Πρόσληψη	σελ. 13
γ. Αποδοχές.....	σελ. 14
δ. Αξιολόγηση.....	σελ. 14
5. Λοιπό επιστημονικό προσωπικό	σελ. 14
6. Διοικητικό προσωπικό.....	σελ. 14
7. Μαθητικός πληθυσμός	σελ. 15
α. Εισροές και εκροές.....	σελ. 15
β. Επιδόσεις μαθητών	σελ. 16
8. Αξιολόγηση των μαθητών.....	σελ. 17
9. Ενισχυτική διδασκαλία και πρόσθετη διδακτική στήριξη	σελ. 17
10. Επαγγελματική συμβουλευτική και προσανατολισμός.....	σελ. 17
11. Άτομα με ειδικές ανάγκες.....	σελ. 17
12. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση.....	σελ. 18
13. Τα μειονοτικά σχολεία.....	σελ. 18
14. Οι σχέσεις γονέων και σχολείου.....	σελ. 18
15. Εξω-προγραμματικές δραστηριότητες	σελ. 19
16. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	σελ. 19
Κεφάλαιο Β΄	
Οι προτάσεις της Ο.Κ.Ε.	
Α. Για τη διάρθρωση και τις υποδομές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	σελ. 20
Β. Για το περιεχόμενο των σπουδών	σελ. 22
Γ. Για τους εργαζόμενους στα σχολεία	σελ. 24
Καθηγητές.....	σελ. 24
Λοιπό Προσωπικό	σελ. 25
Δ. Για τους μαθητές	σελ. 25
Ε. Για μια διαπολιτισμική εκπαίδευση... ..	σελ. 27
Στ. Για τα μειονοτικά σχολεία	σελ. 27
Ζ. Για τις σχέσεις γονέων και σχολείου	σελ. 27
Η. Για τις εξω-προγραμματικές δραστηριότητες.....	σελ. 28
Θ. Για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	σελ. 29
Παράρτημα Ι	σελ. 30
Παράρτημα ΙΙ	σελ. 31
Παράρτημα ΙΙΙ	σελ. 33

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΓΝΩΜΗΣ

Η παρούσα Γνώμη Πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε. με τίτλο "Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση" διαρθρώνεται σε δύο βασικά κεφάλαια πέραν της εισαγωγής. Το Κεφάλαιο Α' περιγράφει την υφιστάμενη κατάσταση και το Κεφάλαιο Β' καταγράφει τις προτάσεις της Ο.Κ.Ε.

Αναλυτικά:

Στην **Εισαγωγή** της Γνώμης διατυπώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα του 21ου αιώνα, βάση των οποίων η Ο.Κ.Ε. διατυπώνει και τις προτάσεις της.

Στο **Κεφάλαιο Α'** περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα με έμφαση στα ακόλουθα σημεία:

1. Δομή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης - τύποι σχολείων: περιγράφεται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο.
2. Υποδομές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: σημειώνεται η πρόοδος των κτηριακών υποδομών τις τελευταίες δεκαετίες.
3. Προγράμματα σπουδών: επισημαίνονται οι αδυναμίες του προγράμματος που επιβαρύνουν το έργο του μαθητή.
4. Εκπαιδευτικό προσωπικό: γίνεται αναφορά στην εκπαίδευση και κατάρτιση των καθηγητών, τις διαδικασίες πρόσληψης, τις αποδοχές των εκπαιδευτικών και την αξιολόγησή τους.
5. Λοιπό επιστημονικό προσωπικό: τονίζονται οι ελλείψεις σε σχολικούς ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού.
6. Διοικητικό προσωπικό: ομοίως επισημαίνονται ελλείψεις στη γραμματειακή στελέχωση του σχολείου, καθώς και τη φύλαξή του.
7. Μαθητικός πληθυσμός: παρουσιάζονται

στοιχεία για τη μαθητική διαρροή από τα σχολεία και για τις επιδόσεις των μαθητών.

8. Αξιολόγηση των μαθητών: συγκρίνεται η ελληνική πρακτική με τα διεθνώς ισχύοντα.
9. Ενισχυτική διδασκαλία και πρόσθετη διδακτική στήριξη: περιγράφονται οι δύο αυτές διαδικασίες οι οποίες αξιολογούνται θετικά παρά τις αδυναμίες τους.
10. Επαγγελματική συμβουλευτική και προσανατολισμός: τονίζεται η σημαντική υστέρηση στον τομέα αυτό.
11. Άτομα με ειδικές ανάγκες: αναφέρονται οι ελλείψεις υποδομών για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες και γίνεται παράλληλη επισήμανση των προβλημάτων δυσλεκτικών ατόμων.
12. Διαπολιτισμική εκπαίδευση: περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση τόσο στα διαπολιτισμικά σχολεία όσο και στα υπόλοιπα.
13. Τα μειονοτικά σχολεία: καταγράφεται η λειτουργία ειδικών μειονοτικών σχολείων, καθώς και τα σχετικά προγράμματα αναβάθμισης της σχετικής εκπαίδευσης.
14. Οι σχέσεις γονέων και σχολείου: αναφέρεται το θεσμικό πλαίσιο και τονίζεται η πολύ μικρή συμμετοχή των γονέων που υπάρχει σήμερα.
15. Εξω-προγραμματικές δραστηριότητες: επισημαίνεται η σχεδόν παντελής έλλειψη αυτών των δραστηριοτήτων.
16. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: καταγράφονται οι αλληπάλληλες αλλαγές του συστήματος των εξετάσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στο Κεφάλαιο Β' διατυπώνονται οι προτάσεις της Ο.Κ.Ε. για την αναβάθμιση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Η διάρθρωση του Κεφαλαίου αυτού έχει ως εξής:

- A. Για τη διάρθρωση και τις υποδομές της

- Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: διατυπώνονται προτάσεις για το Τεχνικό Λύκειο, ενώ τονίζεται η ανάγκη να μελετηθεί το ζήτημα της διάρκειας της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Επίσης, προτείνονται βελτιώσεις στη δομή και τις υποδομές του κάθε σχολείου (γυμνασίου-λυκείου).
- Β. Για το περιεχόμενο των σπουδών: γίνονται προτάσεις για το πρόγραμμα των σπουδών, την επαγγελματική συμβουλευτική και τον προσανατολισμό, καθώς και για το διδακτικό υλικό.
- Γ. Για τους εργαζόμενους στα σχολεία: οι προτάσεις αφορούν τους καθηγητές (επιμόρφωση, αποδοχές, διορισμό, αξιολόγηση) και το λοιπό προσωπικό (προσλήψεις, κατάρτιση και προσόντα).
- Δ. Για τους μαθητές: προτείνονται μέτρα για την αξιολόγηση, ενισχυτική διδασκαλία και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.
- Ε. Για μία διαπολιτισμική εκπαίδευση: η βασική θέση είναι ότι αυτή η εκπαίδευση θα πρέπει να γίνει πραγματικότητα σε όλα τα σχολεία και όχι μόνο στα διαπολιτισμικά.
- Στ. Για τα μειονοτικά σχολεία: κρίνεται αναγκαία η ενδυνάμωση και αναβάθμισή τους, ώστε, μεταξύ άλλων, να διευκολυνθεί η πρόσβαση των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Ζ. Για τις σχέσεις γονέων και σχολείου: διατυπώνονται προτάσεις για την αμεσότερη σχέση των γονέων με το σχολείο τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.
- Η. Για τις εξω-προγραμματικές δραστηριότητες: προτείνεται η καθιέρωση του θεσμού των ομίλων και η ενίσχυση των δραστηριοτήτων των μαθητικών κοινοτήτων.
- Θ. Για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: κατατίθενται προτάσεις τόσο σε μακροπρόθεσμο όσο και σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο με στόχο αφενός τη διατήρηση της αντικειμενικής και αδιάβλητης εισαγωγής στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αφετέρου την αυτονομία του λυκείου και την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσα σε αυτό.
- Στα **Παράρτηματα (I, II και III)** της Γνώμης παρατίθενται πίνακες / διαγράμματα με στατιστικά στοιχεία για τη μαθητική διαρροή, τις επιδόσεις των μαθητών και την αναλογία μαθητών ανά σχολείο, τάξη και καθηγητή.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΠΟΥ ΘΕΛΟΥΜΕ

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει ήδη εκδώσει δύο Γνώμες Πρωτοβουλίας, μία για την Πρωτοβάθμια και μία για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Με την παρούσα Γνώμη ολοκληρώνει την τριλογία αυτή των Γνωμών που αποτελεί την προσπάθεια συμβολής των κοινωνικών εταίρων, όπως εκφράζονται θεσμικά μέσα από την Ο.Κ.Ε., στο δημόσιο διάλογο, που διεξάγεται ή θα έπρεπε να διεξάγεται, στην εποχή μας και στη χώρα μας για το κρίσιμο ζήτημα της Παιδείας.

Με την ευκαιρία της έκδοσης της Γνώμης αυτής, η Ο.Κ.Ε. κρίνει αναγκαίο να περιγράψει εισαγωγικά τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στην Ελλάδα του 21ου αιώνα και στη συνέχεια της Γνώμης να καταθέσει τις προτάσεις της για μια παιδεία που θα κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τα εξής¹:

1. Πρώτιστο μέλημα πρέπει να είναι η παροχή πολύπλευρης παιδείας που θα στοχεύει στην καλλιέργεια των ατόμου και ειδικότερα:
 - στην κοινωνικοποίηση του ατόμου,
 - στη μετάδοση μιας δημοκρατικής νοοτροπίας και την εμπέδωση πανανθρώπινων αξιών, όπως η ειρήνη, η κοινωνική δικαιοσύνη και η αλληλεγγύη,
 - συναφώς με το παραπάνω, στην ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και πολυδιάστατης προσωπικότητας
 - την καλλιέργεια ενός πνεύματος αρμονικής συνεργασίας με τους συνανθρώπους και μάλιστα με αυτούς που παρουσιάζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά.
2. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θα πρέπει να παρέχει στους μαθητές τις γνώσεις που είναι αναγκαίες είτε για να με-
- τάσχουν μετά την αποφοίτησή τους στο οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι της χώρας είτε για να εισαχθούν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
3. Η παροχή της εκπαίδευσης θα πρέπει να γίνεται με τρόπο τέτοιο που δε θα αποκλείει ή δε θα θέτει σε δυσμενέστερη θέση τα οικονομικά ασθενέστερα στρώματα. Σε μία χώρα, όπου η εκπαίδευση παραδοσιακά αποτέλεσε το εργαλείο για την κοινωνική και οικονομική ανέλιξη των ασθενέστερων στρωμάτων, η διατήρηση και ουσιαστικοποίηση της δωρεάν παροχής της αποτελεί παρακαταθήκη για μείωση των ανισοτήτων στο μέλλον και ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
4. Η εκπαίδευση δεν πρέπει να αποσκοπεί μόνο στην απόκτηση γνώσεων, ιδιαίτερα μάλιστα στη σημερινή εποχή που το περιεχόμενο της γνώσης μεταβάλλεται με ταχύτατους ρυθμούς, αλλά να συμβάλει στην απόκτηση της ικανότητας συλλογής, επεξεργασίας και αξιολόγησης πληροφοριών.
5. Συναφώς με την παραπάνω παρατήρηση, ο αρμονικός συνδυασμός της απόκτησης βασικών γνώσεων εξοικείωσης των μαθητών με την τεχνολογία με το ανθρωπιστικό περιεχόμενο των σπουδών αποτελεί υψηλή προτεραιότητα για το εκπαιδευτικό μας σύστημα, ώστε να διαμορφώνονται πολίτες που θα αξιοποιούν την τεχνολογία χωρίς να αλλοτριώνονται από αυτήν.
6. Η παρεχόμενη γνώση, αλλά και ευαισθητοποίηση θα πρέπει να συμβαδίζει με το περιεχόμενο που δίδουμε στην αιεφόρο

¹ Συναφείς είναι εν προκειμένω και οι επισημάνσεις που περιέχονται στην Ενημερωτική Έκθεση της Ευρωπαϊκής Ο.Κ.Ε. για την "Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης: φύση, περιεχόμενο και προοπτικές", CES 1113/99 fin. rev.

ανάπτυξη. Πτυχές της, όπως π.χ. η ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον ή η καινοτομία πρέπει να αποτελούν αντικείμενο πληροφόρησης, εξοικείωσης και ευαισθητοποίησης των μαθητών, ώστε να μπορούν και να θέλουν οι αυριανοί πολίτες να συμμετάσχουν και να προωθήσουν αυτή την προσπάθεια.

7. Ο μαθητής θα πρέπει να λαμβάνει την κατάλληλη ενημέρωση και συμβουλευτική για θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού, ώστε να είναι σε θέση να λάβει τις κατάλληλες επιλογές, όταν καλείται να λάβει αποφάσεις για ζητήματα, όπως η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η τεχνική εκπαίδευση κ.λπ.
8. Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θα πρέπει να επιτρέπει τον εντοπισμό και την ανάδειξη των ιδιαίτερων δεξιοτήτων του κάθε μαθητή (π.χ. στον αθλητισμό ή την τέχνη) και να διαθέτει την αναγκαία ευελιξία, ώστε να μην ισοπεδώνονται αυτές οι δεξιότητες από τις γενικές και ομοιόμορφες απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος.
9. Βασική προϋπόθεση για όλα αυτά αποτελεί το να είναι τα σχολεία φιλικά προς όσους σπουδάζουν σε αυτά και όσους

εργάζονται σε αυτά. Το σχολείο πρέπει να ελκύει και όχι να απωθεί το μαθητή και τον εκπαιδευτικό, να διαθέτει την απαραίτητη υποδομή όχι μόνο για τη διεξαγωγή των ίδιων των μαθημάτων, αλλά και για να αξιοποιείται και μετά το πέρας των μαθημάτων, να αποτελεί ένα κύτταρο κοινωνικής ζωής και συνάντησης της εκπαιδευτικής κοινότητας, αλλά και της τοπικής κοινωνίας.

9. Οποιαδήποτε μεταρρύθμιση πρέπει να είναι σταδιακή, δηλαδή να μην ξεκινά ταυτόχρονα σε όλες τις τάξεις, αλλά από τα κάτω προς τα πάνω. Επίσης, θα πρέπει να αξιολογείται τακτικά η πορεία υλοποίησής της, ώστε να είναι δυνατή η επισήμανση υστερήσεων, αλλά και ο εντοπισμός νέων δεδομένων, ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται έγκαιρα.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος έχει πλήρη επίγνωση του ότι η υλοποίηση των προτάσεων που διατυπώνονται στη συνέχεια θα απαιτήσει πόρους, αλλά και χρόνο. Αυτό όμως δεν πρέπει να μας αποθαρρύνει από το να προγραμματίσουμε τη σταδιακή υλοποίησή τους μέσα από συγκεκριμένα επιμέρους χρονοδιαγράμματα που θα έχουν 10ετή, τουλάχιστον, ορίζοντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

Η ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1. Δομή Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης - Τύποι σχολείων

Σύμφωνα με το Ν. 1566/1985, όπως τροποποιήθηκε με τους νόμους 2525/1997 και 3475/2006, και με το Ν. 3432/2006, η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση διακρίνεται σε: α) γενική, β) επαγγελματική και γ) εκκλησιαστική.

i) Δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση

Περιλαμβάνει τα γυμνάσια και τα γενικά λύκεια. Η φοίτηση είναι τριετής για τα ημερήσια λύκεια και τετραετής για τα εσπερινά.

ii) Δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση

Παρέχεται στα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.).

Τα Επαγγελματικά Λύκεια λειτουργούν μόνο υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και η φοίτηση διαρκεί 3 χρόνια στα ημερήσια και 4 χρόνια στα εσπερινά.

Οι Επαγγελματικές Σχολές λειτουργούν υπό την εποπτεία των Υπουργείων Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, ενώ η φοίτηση διαρκεί 2 χρόνια.

Σύμφωνα με το Ν. 3475/2006 η μετατροπή των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (Τ.Ε.Ε.), που προϋπήρχαν, σε ΕΠΑ.Λ. και ΕΠΑ.Σ. γίνεται σταδιακά και θα ολοκληρωθεί κατά το σχολικό έτος 2009/2010.

iii) Δευτεροβάθμια εκκλησιαστική εκπαίδευση

Παρέχεται στα εκκλησιαστικά γυμνάσια και στα ενιαία εκκλησιαστικά λύκεια, στα

οποία η φοίτηση είναι 3 χρόνια.

Η πρώτη παρατήρηση που μπορεί να κάνει κανείς είναι ότι η διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Βέλγιο, Μεγάλη Βρετανία, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Μάλτα, Λετονία, Ουγγαρία, Λουξεμβούργο) μεγαλύτερη απ' ό,τι στην Ελλάδα.

Ειδικότερα τώρα ως προς το Γυμνάσιο, αυτό παρουσιάζει, από την ημέρα που θεσπίστηκε το 1976 με τη μορφή που έχει σήμερα, την ίδια δομή και οργάνωση. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι να μην έχει οργανική και ουσιαστική επικοινωνία με το Δημοτικό και το Λύκειο και να λειτουργεί στατικά και όχι δυναμικά.

Από τους τρεις στόχους της εκπαίδευσης (σύμφωνα με την UNESCO) α) Γνώσεις γενικές και ειδικές, β) Ατομικές δεξιότητες, γ) Κοινωνικές δεξιότητες (κοινωνικοποίηση), το Γυμνάσιο με τη σημερινή μορφή του, υπηρετεί κυρίως τον πρώτο.

Περισσότερο κι από το Γυμνάσιο, το Λύκειο υπηρετεί μόνον έναν από τους τρεις στόχους της UNESCO, την κατάκτηση της γνώσης, που είναι αναγκαία για την εισαγωγή στα ΑΕΙ-ΤΕΙ. Η καλλιέργεια των ειδικών ατομικών δεξιοτήτων (ταλέντα), καθώς και των κοινωνικών γίνεται έξω από το Λύκειο.

Τέλος, η Δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση εξακολουθεί να βρίσκεται σε κατάσταση υπανάπτυξης, θεωρείται καταφύγιο των αδύνατων μαθητών και δεν έχει αποκτήσει το κοινωνικό κύρος που θα βοηθούσε στην αύξηση της στροφής των μαθητών προς αυτήν.

² ΦΕΚ Α' 167/30.09.1985 "Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις".

³ ΦΕΚ Α' 188/23.09.1997 "Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις".

⁴ ΦΕΚ Α' 146/13.07.2006 "Οργάνωση και λειτουργία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις".

⁵ ΦΕΚ Α' 14/03.02.2006 "Δομή και λειτουργία της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης"

2. Υποδομές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τις τελευταίες δεκαετίες έχουν γίνει σημαντικά βήματα στην κτιριακή υποδομή των σχολείων. Τα σχολεία είναι και περισσότερα και μικρότερα σε μέγεθος (άρα πιο φιλικά προς το μαθητή) από ό,τι ήταν μόλις πριν από δύο-τρεις δεκαετίες.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι ο αριθμός μαθητών ανά σχολική μονάδα έπεσε από 280 το 1976 σε 190 το 2000 για τα Γυμνάσια και από 350 σε 190 την αντίστοιχη περίοδο για τα Λύκεια⁶. Βέβαια, δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι υπάρχουν ακόμη σχολικές μονάδες με τεράστια απόκλιση από το μέσο όρο και που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν, αφού το μεγάλο μέγεθος του σχολείου δεν επιτρέπει τη δημιουργία πνεύματος κοινότητας μεταξύ των μαθητών, αλλά και των καθηγητών και παραπέμπει στην ανωνυμία της μάζας, κάτι που είναι έξω από κάθε σύγχρονη παιδαγωγική αντίληψη.

Σημαντική πρόοδος έχει επιτευχθεί και στο θέμα της αναλογίας αριθμού μαθητών ανά τάξη που είναι ακόμη πιο σημαντικό. Στο Γυμνάσιο, ο μέσος όρος μαθητών ανά τάξη (ή ανά τμήμα, όταν στο σχολείο μια τάξη έχει περισσότερα του ενός τμήματα) μειώθηκε από 35 σε 22 από το 1976 έως το 2000 και στο Λύκειο από 31 σε 20. Οι μέσο όροι αυτοί είναι ικανοποιητικοί σύμφωνα και με τα διεθνή πρότυπα, πρέπει όμως να επισημανθούν και να αντιμετωπισθούν οι προς τα πάνω αποκλίσεις. Επίσης, πρέπει να τύχει προσοχής το γεγονός ότι το Γυμνάσιο έχει μικρότερο μέσο όρο μαθητών ανά τάξη από ό,τι το Λύκειο, ενώ θα έπρεπε να συμβαίνει το ακριβώς αντίστροφο.

3. Προγράμματα σπουδών

Παρά τις αλλαγές που έχουν γίνει στα Προγράμματα Σπουδών (Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών⁷ και Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών) και τη σύνταξη νέων βιβλίων με βάση τα προγράμματα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα:

α. Η διδακτέα ύλη είναι δυσανάλογα μεγάλη προς τις ώρες διδασκαλίας⁸ με αποτέλεσμα είτε να μη διδάσκεται όλη είτε να διδάσκεται πλημμελώς με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται η αφομοίωσή της και να δημιουργείται ανάγκη εξωσχολικής βοήθειας.

β. Οι ώρες απασχόλησης των μαθητών στο σπίτι είναι πολλές για ένα μαθητή που θέλει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Εάν στις οκτώ σχολικές ώρες προστεθούν τέσσερις ώρες διαβάσματος και κάποια ιδιαίτερα μαθήματα, όλες οι ενεργές ώρες κάθε ημέρας του μαθητή τον απασχολούν σε τέτοιο βαθμό, ώστε του στερούν τη δυνατότητα για ψυχαγωγία, εξωσχολική συνεύρεση με τους συμμαθητές του και τους εν γένει φίλους του, ενώ η επαφή με τους γονείς -όταν υπάρχει- περιορίζεται στην ενίσχυση του διαβάσματος του. Ουσιαστικά, η ψυχαγωγία του μαθητή περιορίζεται στο βράδυ του Σαββάτου.

γ. Η έμφαση εξακολουθεί να δίδεται στην απομνημόνευση γνώσεων με συνέπεια την υποβάθμιση της επιδίωξης συναισθηματικών και κοινωνικο-συμμετοχικών στόχων και την ανεπαρκή ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της συνθετικής ικανότητας των μαθητών.

δ. Η διαθεματική προσέγγιση της ύλης με βάση την οποία έχουν συνταχθεί τα νέα βιβλία, προσκρούει σε δυσκολίες που σχετίζο-

⁶ Για τα στοιχεία που δημοσιεύονται στο κεφάλαιο αυτό, βλ. πίνακες που δημοσιεύονται στο τέλος της Γνώμης ως Παράρτημα ΙΙΙ.

⁷ Η κατάρτιση του Ενιαίου Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών (Ε.Π.Σ.Σ.) έχει ως σκοπό την αναδιατύπωση και το σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών με βάση προδιαγραφές και κατευθυντήριους άξονες, που στηρίζονται στην ενιαία αντιμετώπιση των διδακτικών αντικειμένων από παιδαγωγικής πλευράς.

⁸ Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το βιβλίο Ιστορίας της Α' Λυκείου είναι 300 σελίδες, ενώ οι εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας του μαθήματος είναι δύο. Έτσι η διδασκαλία μετά βίας φτάνει μέχρι τον Μέγα Αλέξανδρο και την επόμενη χρονιά το βιβλίο ιστορίας αρχίζει από το Μέγα Κωνσταντίνο. Η διδασκαλία παρουσιάζει ένα κενό 600 χρόνων που αφορά τα κρίσιμα για τον πολιτισμό, τη γλώσσα αλλά και την εν γένει ιστορική εξέλιξη χρόνια της ελληνιστικής περιόδου και της ρωμαϊκής περιόδου.

νται με την όλη λογική του ελληνικού σχολείου, την ανεπαρκή κατάρτιση των εκπαιδευτικών για το θέμα αυτό και το περίπλοκο της προσέγγισης αυτής.

ε. Ειδικότερα προβλήματα παρουσιάζει η διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων, όπως τα Αρχαία, οι ξένες γλώσσες και η πληροφορική.

- Στα Αρχαία δίδεται έμφαση στη γραμματική και το συντακτικό και εν τέλει παραγνωρίζεται πως το ζητούμενο είναι η κατανόηση του κειμένου, αλλά και η εξοικείωση με τη διαχρονική εξέλιξη της γλώσσας.
- Όσο για τις ξένες γλώσσες, η σχολική διδασκαλία τους είναι απαξιωμένη στο υποσυνείδητο των μαθητών. Η κατάσταση είναι τέτοια, ώστε εάν θέλει κανείς να μάθει ξένη γλώσσα επαρκώς για τη μελλοντική του ζωή, είναι υποχρεωμένος να προσφύγει στην εξωσχολική διδασκαλία.
- Στην πληροφορική έχουν γίνει σημαντικά βήματα την τελευταία δεκαετία, αλλά αυτά δεν είναι σε θέση να αναπληρώσουν τα ταχύτερα βήματα που κάνει η ίδια η πληροφορική.

4. Εκπαιδευτικό προσωπικό

Ο εκπαιδευτικός αποτελεί τον ένα από τους δύο πόλους της σχολικής διαδικασίας (ο άλλος είναι βεβαίως ο μαθητής) και από τη σωστή εκπαίδευση (αρχική και συνεχιζόμενη), αλλά και επιλογή του κατά το στάδιο της πρόσληψης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα της όλης σχολικής διαδικασίας.

α. Εκπαίδευση και κατάρτιση των καθηγητών

Στην ελληνική εκπαίδευση, και ειδικότερα στη δευτεροβάθμια, παρατηρούνται προβλήματα τόσο στην αρχική κατάρτιση όσο και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Η Ελλάδα είναι μία από τις λίγες αναπτυσσόμενες χώρες όπου διορίζονται στην εκπαίδευση πτυχιούχοι διαφόρων σχολών χωρίς να έχουν λάβει προηγουμένως την κατάλληλη ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση και την αναγκαία πρακτική άσκηση. Οι σχολές παραγω-

γής καθηγητών (φιλολογικό τμήμα, μαθηματικό τμήμα, φυσικό τμήμα κ.λπ.) είναι προσαρμοσμένες στην παραγωγή ειδικών επιστημόνων και όχι εκπαιδευτικών. Αυτά δημιουργούν προβλήματα στην ποιότητα της εκπαίδευσης, στις σχέσεις των εκπαιδευτικών με τους μαθητές και τους γονείς και στην εν γένει διδακτική πρακτική, όπως π.χ. η κατανόηση και η διδασκαλία των σχολικών εγχειριδίων, η καθοδήγηση στη σύνταξη ατομικών και ομαδικών εργασιών, η ψυχοπαιδαγωγική υποστήριξη των μαθητών κ.λπ.

Ελλείψεις όμως, υπάρχουν και στην εν συνεχεία κατάρτιση των διοριζόμενων εκπαιδευτικών. Τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) προσφέρουν μόνο εισαγωγική επιμόρφωση, ενώ έχει ατονήσει η περιοδική. Η συνύπαρξη στον τομέα αυτών των Π.Ε.Κ., του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του Οργανισμού Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών (Ο.Ε.Π.Ε.Π.) δημιουργεί επικαλύψεις και προβλήματα ασυνέχειας στην παρεχόμενη κατάρτιση. Παράλληλα, οι επιμορφωτές μπορεί να είναι καλοί επιστήμονες στο αντικείμενό τους, αλλά συχνά στερούνται των αναγκαίων προσόντων για τη διαδικασία της επιμόρφωσης, κάτι που δεν είναι άσχετο και με τα συχνά αδιαφανή κριτήρια επιλογής τους.

Τέλος, αδυναμίες παρατηρούνται και στον τομέα της ειδικότερης κατάρτισης των εκπαιδευτικών που αναλαμβάνουν διοικητικά καθήκοντα (διευθυντές σχολικών μονάδων, περιφερειακοί διευθυντές κ.λπ.). Τα σχετικά σεμινάρια πάσχουν στον τομέα των επιμορφωτών, του αντικειμένου, αλλά και της επάρκειας του χρόνου που διαρκούν.

β. Πρόσληψη

Η καθιέρωση της διαδικασίας πρόσληψης των καθηγητών μέσω του Α.Σ.Ε.Π. με το ν. 2525/1997 αποτέλεσε ένα θετικό μέτρο, παρά το ότι στην πράξη παρατηρήθηκαν αδυναμίες, οι οποίες όμως δεν αναιρούν την κατ' αρχήν ορθότητα της επιλογής μέσω διαγωνισμού του Α.Σ.Ε.Π. και οι οποίες έχουν να κάνουν με τη σύνθεση της επιτροπής που διε-

νεργεί τις εξετάσεις και την επαφή της με την εκπαιδευτική πράξη και με το αντικείμενο των εξεταζόμενων θεμάτων. Παράλληλα, παρατηρείται το φαινόμενο να υποκαθίσταται η διαδικασία του Α.Σ.Ε.Π. από τη δημιουργία της λεγόμενης επετηρίδας των αναπληρωτών, κάτι που μειώνει τη διαφάνεια του όλου συστήματος προσλήψεων.

Εκείνο όμως που πρέπει να τονισθεί είναι ότι η επιτυχής δοκιμασία σε ένα γραπτό διαγωνισμό δεν επαρκεί για να διασφαλίσει από μόνη της την επάρκεια του επιλεγόμενου εκπαιδευτικού. Το σημερινό σύστημα δεν περιέχει μερικά αυτονόητες δικλείδες, όπως η δοκιμαστική διαδικασία και η διαπίστωση της ψυχολογικής επάρκειας του υπό διορισμό εκπαιδευτικού.

γ. Αποδοχές

Αποτελεί κοινό τόπο σήμερα ότι οι αμοιβές των καθηγητών είναι χαμηλές τόσο σε σχέση με αυτές των άλλων χωρών της Ε.Ε. όσο και σε σχέση με τη σημασία του λειτουργήματος που αυτοί επιτελούν και την ανάγκη να προσελκυσθούν οι καλύτεροι δυνατοί.

Το γνωστό επιχείρημα ότι οι καθηγητές συμπληρώνουν τις αποδοχές τους με εξωσχολική δραστηριότητα δεν μπορεί να γίνει δεκτό σε μια ευνομούμενη χώρα που κατά τα λοιπά απαγορεύει τη δραστηριότητα αυτή και βέβαια δεν αφορά όλους τους καθηγητές και όλες τις ειδικότητες.

Πέραν της ανάγκης εναρμόνισης γενικότερα των αμοιβών με τη σημασία του έργου που καλούνται να επιτελέσουν οι καθηγητές, υπάρχουν και ειδικότερα ζητήματα, όπως η έλλειψη σοβαρών οικονομικών κινήτρων για την ανάληψη θέσεων ευθύνης, καθώς και η μη επιβράβευση των καθηγητών που ξεφεύγουν από τα ειωθότα και αποδεδειγμένα διακρίνονται για το παιδαγωγικό το διδακτικό και το εκπαιδευτικό τους έργο.

δ. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου που γίνεται μέσα στην τάξη είναι ένας τομέας που υπολειπεται στη χώρα μας. Οι αδυ-

ναμίες του παλαιού συστήματος των επιθεωρητών δε διορθώθηκαν επαρκώς με το νεώτερο σύστημα των σχολικών συμβούλων και έτσι, η αξιολόγηση είναι υποτυπώδης.

Οι ελλείψεις αυτές θα πρέπει να αντιμετωπισθούν, καθώς η έλλειψη αποτελεσματικής και συστηματικής αξιολόγησης επιδρά ανασταλτικά στον εντοπισμό, την επίλυση και την αποτροπή προβλημάτων στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ δεν επιτρέπει και την ομαλή λειτουργία της αξιοκρατικής διαδικασίας ανάθεσης καθηκόντων διεύθυνσης ή ευθύνης.

5. Λοιπό επιστημονικό προσωπικό

Μια διαχρονική αδυναμία της σχολικής εκπαίδευσης είναι η ουσιαστική απουσία από τα σχολεία ειδικού επιστημονικού προσωπικού, όπως α) σχολικοί ψυχολόγοι, β) κοινωνικοί λειτουργοί και γ) σύμβουλοι επαγγελματικού προσανατολισμού.

Η ανάγκη για τέτοιου είδους προσωπικό καθίσταται ολοένα και εντονότερη τα τελευταία χρόνια κατά τα οποία ο θεσμός της οικογένειας ως παράγοντας κοινωνικοποίησης και στήριξης των παιδιών περιορίζεται, η ανασφάλεια της επαγγελματικής αποκατάστασης εντείνεται τόσο αντικειμενικά (αγορά εργασίας) όσο και υποκειμενικά (πρόσληψη του προβλήματος από το νέο), η παρουσία αλλοδαπών δημιουργεί ακόμη πιο περίπλοκα ζητήματα στη συνοχή των τάξεων και τις τριβές στις σχέσεις μεταξύ των μαθητών. Όλα αυτά, απαιτούν μεγαλύτερο βαθμό σχετικής ειδικευσης και χρόνο ενασχόλησης, κάτι που οι καθηγητές εκ των πραγμάτων δε διαθέτουν.

6. Διοικητικό προσωπικό

Σημαντικές ελλείψεις παρατηρούνται και στη στελέχωση των Γραμματειών των σχολικών μονάδων, κάτι που επηρεάζει αρνητικά την εκπαιδευτική διαδικασία, αφού τα κενά είτε καλύπτονται από τους Διευθυντές και τους Καθηγητές των Γυμνασίων και των Λυκείων σε βάρος των κύριων καθηκόντων

τους είτε δεν καλύπτονται καθόλου.

Τέλος, στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες, ολοένα και εντονότερη γίνεται αισθητή η απουσία φυλάκων για τα σχολεία.

7. Μαθητικός πληθυσμός

α. Εισροές και εκροές

Η ροή του μαθητικού πληθυσμού έχει δύο πτυχές. Την εισροή νέων μαθητών στα σχολεία και την εσωτερική ροή όσων ευρίσκονται ήδη σε αυτά. Η τελευταία συνδέεται και με το φαινόμενο της σχολικής διαρροής, καθώς και με τη σχολική αποτυχία που, μεταξύ άλλων, προκαλεί και τη σχολική διαρροή.

Ως προς την εισροή νέων μαθητών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αυτή επηρεάζεται από την πτώση του αριθμού όσων αποφοιτούν από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, η οποία οφείλεται με τη σειρά της στη μείωση των γεννήσεων που παρατηρείται στη χώρα μας. Η μείωση αυτή θα ήταν πολύ μεγαλύτερη, αν δεν υπήρχαν οι αλλοδαποί.

Η συνέχιση της υπογεννητικότητας θα έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία λειτουργίας λόγω έλλειψης μαθητών, αρκετών σχολικών μονάδων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευση σε αγροτικές κυρίως περιοχές της χώρας, γεγονός που θα συμβάλει στον περαιτέρω μαρασμό της υπαίθρου. Η μείωση των εισροών στα σχολεία θα έχει ασφαλώς, επιπτώσεις και στην απασχόληση των εκπαιδευτικών.

Η αντιμετώπιση του ζητήματος της υπογεννητικότητας ξεφεύγει από το πλαίσιο της παρούσας Γνώμης⁹, σε κάθε όμως, περίπτωση πρέπει να τονισθεί ότι η μείωση του μαθητικού πληθυσμού δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα στην ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται σε όσους μαθητές παραμέ-

νουν στις περιοχές που κατ' εξοχήν πλήττονται από το φαινόμενο αυτό και από την εσωτερική μετανάστευση.

Όσον αφορά στη μαθητική διαρροή, παρατηρούνται τα εξής:

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, που αφορούν την εγκατάλειψη της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, που μας ενδιαφέρει εδώ, τα ποσοστά διαρροής των μαθητών μειώνονται διαχρονικά πλην της περίπτωσης του Λυκείου στην οποία παρατηρείται κάποια σταθερότητα, αν και τα σχετικά με το Λύκειο και τα Τ.Ε.Ε. δεδομένα αφορούν μικρό χρονικό διάστημα και για το λόγο αυτό δεν προσφέρονται για την εξαγωγή οριστικών συμπερασμάτων.

Παρά την πτωτική όμως, αυτή τάση, το συνολικό ποσοστό της διαρροής κατά τη φοίτηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση εξακολουθεί να παραμένει υψηλό, ιδιαίτερα στην Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Εκτιμάται ότι το συνολικό ποσοστό διαρροής και στους δύο κύκλους της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης ανέρχεται με βάση την πορεία των μαθητών που γράφτηκαν στην Α΄ Γυμνασίου το 2000-01 στο 14,1%, ποσοστό το οποίο αντιστοιχεί σε 15.318 μαθητές¹⁰.

Με βάση τα συγκρίσιμα δεδομένα που υπάρχουν για τις χώρες της Ε.Ε. και του Ο.Ο.Σ.Α., η χώρα μας δεν υστερεί στον τομέα αυτό και βρίσκεται πάνω από το μέσο όρο των χωρών και των δύο οργανισμών¹¹.

Η παρατήρηση όμως αυτή δεν πρέπει να μας εφησυχάζει και αυτό γιατί η διαρροή πριν από την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης είναι ένα अपαράδεκτο για κάθε αναπτυγμένη κοινωνία φαινόμενο. Αλλά και στο Λύκειο, όπου δεν είναι υποχρεωτική η εκπαίδευση, η διαρροή που δεν οφεί-

⁹ Για το θέμα αυτό, η Ο.Κ.Ε. έχει εκδώσει τη Γνώμη υπ' αριθμ. 49 «Το Δημογραφικό Ζήτημα (Δεκέμβριος 2000)»

¹⁰ Ανάλογα στοιχεία για άλλες ευρωπαϊκές χώρες που να έχουν συλλεχθεί με την ίδια μεθοδολογία δεν ήταν στη διάθεσή μας, λόγος για τον οποίο δεν ήταν δυνατόν να εκτιμηθεί η θέση της Ελλάδας σε σύγκριση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ως προς το υπό εξέταση ζήτημα.

¹¹ Σύμφωνα με αυτά, το ποσοστό της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου ήταν στην Ελλάδα το 2004 14,9%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις 15 χώρες της Ε.Ε. ήταν 17,8%. Το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση του ελληνικού πληθυσμού ηλικίας 4-14 ετών ήταν το 2004, 97,2% και της ηλικίας 15-19 ετών 85,5%. Τα αντίστοιχα μέσα ποσοστά για το σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ ήταν αντίστοιχα 98,3% και 80,5% και για τις 19 χώρες της Ε.Ε. 99,2% και 84,7% (βλ. OECD, 2006, σελ.266).

λεται σε μια συνειδητή επαγγελματική επιλογή, αλλά επιβάλλεται από οικονομικές ανάγκες ή από αποτυχία στα μαθήματα, είναι και αυτή φαινόμενο που πρέπει να αντιμετωπίζεται προς την κατεύθυνση της εξάλειψης.

Εξάλλου, η χώρας μας, για να ανταποκριθεί στους στόχους που έχουν τεθεί από την Ε.Ε., οφείλει ως το 2010 να μειώσει αυτό το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης από το 14,9% που ήταν στο 2006 στο 10%, κάτι που σημαίνει ότι πρέπει να λάβει πρόσθετα μέτρα για την ποιοτική βελτίωση της Ελληνικής Εκπαίδευσης.

β. Επιδόσεις μαθητών¹²

Τα μόνα αντικειμενικά στοιχεία που έχει κανείς στη χώρα μας για να εκτιμήσει τις επιδόσεις των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι τα αποτελέσματα διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων και οι επιδόσεις τους στις πανελλαδικές εξετάσεις, καθώς αυτές είναι πιο αξιόπιστες από τη βαθμολογία προαγωγής των μαθητών στις διάφορες σχολικές τάξεις.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του προγράμματος PISA του ΟΟΣΑ, το οποίο αξιολογεί τις δεξιότητες των μαθητών ηλικίας 15 ετών στην ανάγνωση, στα Μαθηματικά και στις Θετικές Επιστήμες, οι Έλληνες μαθητές εμφάνισαν κατά την πρώτη εφαρμογή του (1997-2000) απογοητευτικές επιδόσεις. Μεταξύ των 32 χωρών που συμμετείχαν τότε στο πρόγραμμα η Ελλάδα κατέλαβε την 25η θέση, όσον αφορά στις αναγνωστικές ικανότητες των μαθητών, την 30η στα Μαθηματικά και την 26η στις Θετικές Επιστήμες. Αξίζει, μάλιστα, να σημειωθεί ότι το 25% των Ελλήνων μαθητών είχαν επίδοση ίση ή κάτω του επιπέδου 1, ενώ το αντίστοιχο μέσο ποσοστό στο σύνολο των 32 χωρών ήταν 18%. Μόλις το 5% των μαθητών από την Ελλάδα κατατάχθηκε στο υψηλότερο επίπεδο επίδοσης (επίπεδο 5), ενώ το αντίστοιχο μέσο πο-

σοστό για τις χώρες που πήραν μέρος στο πρόγραμμα αυτό ήταν 9%.

Ανάλογα ήταν τα αποτελέσματα των μαθητών και στη δεύτερη φάση εφαρμογής του ίδιου προγράμματος (2000-03). Οι Έλληνες μαθητές κατατάχθηκαν ως προς την επίδοσή τους στα Μαθηματικά στην 32η θέση μεταξύ των συναδέλφων τους 40 χωρών και στην 29η θέση στην Ανάγνωση και στις Θετικές Επιστήμες. Πρέπει να σημειώσουμε ότι η Ελλάδα ήταν, ως προς τις επιδόσεις των μαθητών στα Μαθηματικά και στην ανάγνωση, τελευταία μεταξύ των 25 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ ως προς τις επιδόσεις στις Θετικές Επιστήμες μόνον οι Δανοί και οι Πορτογάλοι μαθητές είχαν μικρότερες από τους Έλληνες επιδόσεις.

Παρά τις επιφυλάξεις που μπορεί να έχει κανείς για το γεγονός ότι οι δοκιμασίες του προγράμματος PISA δε λαμβάνουν υπόψη τους τις πολιτισμικές και εκπαιδευτικές ιδιαιτερότητες των διαφόρων χωρών, οι αριθμοί είναι τόσο αρνητικοί, ώστε δεν μπορεί παρά να προκαλούν ανησυχία για το επίπεδο της παρεχόμενης γνώσης στο πλαίσιο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Εξάλλου, προβληματισμό πρέπει να προκαλούν και τα αποτελέσματα που επιβεβαιώνονται και από τις επιδόσεις των αποφοίτων του Λυκείου στις πανελλαδικές εξετάσεις, ενδεικτικά στοιχεία από τα οποία παρουσιάζονται σε πίνακες που παρατίθενται στο τέλος της Γνώμης ως Παράρτημα II.

Το υψηλό ποσοστό των μαθητών του Λυκείου όλων των κατευθύνσεων που έχουν επίδοση κάτω από τη βάση, το οποίο κυμαίνεται στα διάφορα μαθήματα από το 20% έως το 80% περίπου, δημιουργεί εύλογη ανησυχία. Εύλογα μάλιστα τίθεται και το ερώτημα, εάν τα ποσοστά θα ήταν ακόμη χειρότερα, εάν η συντριπτική πλειονότητα των μαθητών δεν παρακολουθούσε φροντιστήρια και ιδιαίτερα μαθήματα, το εύρος των οποίων ακυ-

¹² Βλ. και μελέτη Μ. Κασσωτάκη, "Ποιότητα και αξιολόγηση στην Ελληνική Εκπαίδευση". Υπό δημοσίευση στα πρακτικά της ημερίδας της Πρωτοβουλίας για την Ελληνική Παιδεία. Από τη μελέτη αυτή προέρχονται και τα στατιστικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο παρόν υποκεφάλαιο.

ρώνει στην πράξη τη διάταξη του Συντάγματος για παροχή "δωρεάν παιδείας".

Εάν μάλιστα, θεωρήσουμε ότι οι πανελλαδικές εξετάσεις αντικατοπτρίζουν, κατά κάποιον τρόπο, όχι μόνο το διδακτικό έργο που παράγεται στο Λύκειο, αλλά τη συνολική παιδεία που έχουν αποκομίσει οι μαθητές από τη φοίτησή τους στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, τότε εύλογα μπορεί κανείς να υποθέσει ότι ποιότητα της Ελληνικής Εκπαίδευσης, όσο μπορεί να αξιολογηθεί με βάση τις επιδόσεις των μαθητών, είναι χαμηλή.

8. Αξιολόγηση των μαθητών

Διεθνώς, προβλέπονται τρεις βασικοί τύποι αξιολόγησης:

- η διαγνωστική που γίνεται στην αρχή ενός σχολικού έτους για να προσδιορισθεί το επίπεδο γνώσεων των μαθητών σε ένα τμήμα και να προσαρμοστεί το νέο πρόγραμμα διδασκαλίας
- η διαμορφωτική που γίνεται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και σε συχνά χρονικά διαστήματα με στόχο τη διαπίστωση της πορείας του μαθητή, ώστε να γίνει αναπροσαρμογή των προσπαθειών του μαθητή, αλλά και της οργάνωσης του μαθήματος από τον καθηγητή, και
- η τελική ή συνολική αξιολόγηση, όπου εκτιμάται ο βαθμός επίτευξης των στόχων.

Στη χώρα μας ισχύει βασικά η τρίτη κυρίως μορφή αξιολόγησης, η πρώτη είναι ανύπαρκτη, ενώ η δεύτερη, μέσω των τριμηνιαίων τεστ έχει και αυτή περισσότερο μορφή διαπίστωσης παρά ανατροφοδότησης της μαθησιακής διαδικασίας.

Παράλληλα και στις εξετάσεις, και ιδιαίτερα στα λεγόμενα θεωρητικά μαθήματα, οι ερωτήσεις είναι γενικόλογες ("τι γνωρίζετε για...") που έχουν ως στόχο να ελεγχθεί εάν ο μαθητής διαθέτει μια συγκεκριμένη γνώση, δηλαδή εάν έχει καλή απομνημόνευση. Η απάντηση είναι καθορισμένη σε αναφορά με το βιβλίο και τελικά το μόνο που ελέγχει είναι η απομνημόνευση.

9. Ενισχυτική διδασκαλία και πρόσθετη διδακτική στήριξη

Η ενισχυτική διδασκαλία αφορά το Γυμνάσιο και απευθύνεται σε μαθητές που υστερούν σε συγκεκριμένα μαθήματα. Η πρόσθετη διδακτική στήριξη αφορά το Λύκειο και αποσκοπεί στην ενίσχυση του εκπαιδευτικού και μορφωτικού επιπέδου των μαθητών, και ιδιαίτερα όσων αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες.

Παρά τις αδυναμίες τους, τα προγράμματα αυτά αξιολογούνται θετικά και μάλιστα βοηθούν ιδιαίτερα τους μαθητές σε απομακρυσμένες περιοχές ή όσους παρακολουθούν εσπερινά σχολεία. Παρά ταύτα, δεν έχουν πετύχει το στόχο τους, να μην προσφύγει ο μαθητής σε φροντιστήρια ή ιδιαίτερα μαθήματα.

10. Επαγγελματική συμβουλευτική και προσανατολισμός

Ένα από τα ζητήματα που κατ' εξοχήν υστερεί η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση στη χώρα μας είναι η επαγγελματική συμβουλευτική και προσανατολισμός. Το κενό αυτό δεν μπορεί κανείς να το αναπληρώσει ούτε ο καθηγητής που δεν έχει ειδικευση στο θέμα ούτε οι γονείς ούτε από μόνος του ο μαθητής, και αυτό καθιστά τις συνέπειες της υστέρησης ακόμη μεγαλύτερες.

Οι επιταχυνόμενες κοινωνικο-οικονομικές, τεχνολογικές, επιστημονικές και εκπαιδευτικές εξελίξεις, σε συνδυασμό και με τα προβλήματα απασχόλησης και επαγγελματικής αποκατάστασης των αποφοίτων των διαφόρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, καθιστούν απολύτως αναγκαία την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και καθοδήγησης τόσο των μαθητών όσο και των γονέων τους ως προς την επιλογή σπουδών και επαγγέλματος.

11. Άτομα με ειδικές ανάγκες

Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπως εξάλλου και γενικότερα η εκπαίδευση στη χώρα μας, υστερεί κατά πολύ στο να παρέχει τις συνθήκες εκείνες που θα επιτρέψουν στα άτομα με ειδικές ανάγκες να μορφωθούν και

να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους.

Τα σχολεία δεν είναι φιλικά προς τα άτομα αυτά που έχουν σωματικές αναπηρίες, αλλά από πνευματικής απόψεως θα ήταν σε θέση να παρακολουθήσουν κανονικά τα μαθήματα.

Όσο για τα άτομα που παρουσιάζουν πνευματικές υστερήσεις, τα υπάρχοντα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΕΕΚ) και Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) δεν καλύπτουν ούτε ποσοτικά ούτε ποιοτικά τις ανάγκες των εφήβων και των νέων με αναπηρίες.

Τέλος, ειδικότερο πρόβλημα είναι τα δυσλεξικά άτομα. Δεν υπάρχει η αναγκαία κατάρτιση των δασκάλων, αλλά και η ενημέρωση των γονέων, ώστε το πρόβλημα να αντιμετωπίζεται έγκαιρα, δηλαδή από το Δημοτικό. Έτσι, όταν εντοπίζεται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, τα πράγματα είναι πιο δύσκολο να αντιμετωπισθούν.

12. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση

Το ζήτημα της ένταξης των παιδιών των μεταναστών στην ελληνική εκπαίδευση και η αξιοποίηση της δυνατότητας πολιτιστικής αλληλοτροφοδότησης ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών είναι βέβαια ένα τεράστιο θέμα που δεν είναι εύκολο να παρουσιασθεί στα περιορισμένα πλαίσια μιας συνολικής Γνώμης για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Οι σχετικές προσπάθειες δυστυχώς περιορίζονται στα λεγόμενα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης που σήμερα είναι 26 (13 δημοτικά, 9 γυμνάσια και 4 λύκεια), όπου διδάσκουν -ή τουλάχιστον προβλέπεται να διδάσκουν- ειδικά καταρτισμένοι εκπαιδευτικοί.

Στα υπόλοιπα σχολεία όμως, το περιεχόμενο της παρεχόμενης εκπαίδευσης (διδακτέα ύλη, βιβλία, εκδηλώσεις) συνεχίζει να διαμορφώνεται αγνοώντας πως ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών είναι αλλοδαποί. Οι όποιες πρωτοβουλίες διαπολιτισμικής προσέγγισης αφορούν μεμονωμένους εκπαιδευτικούς και σχολεία.

13. Τα μειονοτικά σχολεία

Σήμερα λειτουργούν στη χώρα μας τα εξής

μειονοτικά σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: δύο Γυμνάσια και δύο Λύκεια (από ένα ανά βαθμίδα στη Ξάνθη και την Κομοτηνή), καθώς και δύο ιεροσπουδαστήρια Γυμνάσια-Λύκεια (στον Εχίνο και την Κομοτηνή). Επιπλέον, στην ευρύτερη περιοχή που ζει η μειονότητα λειτουργούν σχολεία με μουσουλμάνους μαθητές και με το σύνθημα σχολικό πρόγραμμα, με μόνη διαφοροποίηση στο μάθημα των Θρησκευτικών.

Το Πρόγραμμα "Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων", με την υποστήριξη του Β' και Γ' Κ.Π.Σ., είχε ως στόχο την αναβάθμιση της εκπαίδευσης των μαθητών που είναι Έλληνες πολίτες μουσουλμανικού θρησκευματος, κατοικούν στη Θράκη και φοιτούν στα μειονοτικά σχολεία. Οι κύριοι άξονες του προγράμματος ήταν: 1. έρευνα γύρω από την ανεπάρκεια της εκπαίδευσης στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης και ειδικότερα γύρω από τις ελλείψεις που παρουσιάζονται στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, 2. αντικατάσταση του παιδαγωγικού υλικού (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης), ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των παιδιών, για τα οποία τα ελληνικά είναι δεύτερη γλώσσα, 3. επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη χρήση του νέου εκπαιδευτικού υλικού.

Τα ΚΕΣΠΕΜ (Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος "Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων") έχουν κύριο στόχο την άρση της απομόνωσης του μειονοτικού πληθυσμού. Τα Κέντρα οργανώνουν και αναπτύσσουν παράλληλα με το σχολικό θεσμό εκπαιδευτικές και δημιουργικές δράσεις (π.χ. αξιοποίηση νέων τεχνολογιών, δανεισμός βιβλίων κ.α.)

14. Οι σχέσεις γονέων και σχολείου

Πέραν των εκπαιδευτικών και των μαθητών που αποτελούν τους δύο βασικούς πυλώνες στην εκπαίδευση, υπάρχει και ο σημαντικός ρόλος που παίζουν ή μπορούν να παίξουν οι γονείς στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών τους.

Η ελληνική εκπαιδευτική νομοθεσία με τους νόμους 2566/85 και 2621/98 προβλέπει

τη δυνατότητα συμμετοχής των εκπροσώπων των γονέων σε διάφορα θεσμικά όργανα λήψης εκπαιδευτικών αποφάσεων, όπως είναι το Σχολικό Συμβούλιο και η Σχολική Επιτροπή. Στα περισσότερα σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης λειτουργούν Σύλλογοι Γονέων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται με σκοπό τη δημιουργική συνεργασία με τη σχολική μονάδα για την αντιμετώπιση προβλημάτων και την καλύτερη λειτουργία των σχολείων και ιδιαίτερα ό,τι έχει σχέση με τις υποδομές, τις οικονομικές ανάγκες της μονάδας και άλλα παρεμφερή προβλήματα.

Παρ' όλα αυτά, η ουσιαστική συμμετοχή των γονέων στη λειτουργία και ιδιαίτερα στην παιδαγωγική διαδικασία του σχολείου είναι περιθωριακή. Οι επισκέψεις τους στα σχολεία αποσκοπούν συνήθως στην πληροφόρησή τους σχετικά με την πρόοδο των παιδιών τους και συνήθως επικοινωνούν όταν πρόκειται για βαθμούς και ελέγχους επίδοσης των μαθητών. Σπάνια προσφέρουν υπηρεσίες στη λειτουργία του σχολείου ή συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς και τη Διεύθυνση στην πραγματοποίηση διαφόρων εξω-προγραμματικών δραστηριοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι το άνοιγμα του σχολείου προς τον κοινωνικό περίγυρο είναι πολύ περιορισμένο.

15. Εξω-προγραμματικές δραστηριότητες

Το σχολείο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, εκτός από τις ειδικές γνώσεις που καλείται να μεταδώσει στους μαθητές, οφείλει να επιδιώκει και την καλλιέργεια των ατομικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων.

Το επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα προορίζεται κυρίως για τη μετάδοση των ειδικών γνώσεων, αλλά, έτσι όπως είναι δομημένο, δε συμβάλλει στην καλλιέργεια των ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Από τη χώρα μας λείπουν οι "εξωσχολικές προγραμματικές δραστηριότητες". Με την εξαίρεση της πρόβλε-

ψης για τη λειτουργία Μαθητικών Κοινοτήτων και την εκλογή 5μελών προεδρείων τάξης και 15μελών Μαθητικών Συμβουλίων που πράγματι έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν, δεν προβλέπονται ή δεν λειτουργούν στην πράξη (με εξαίρεση κάποιες μεμονωμένες πρωτοβουλίες καθηγητών) οι όμιλοι στο πλαίσιο των οποίων θα μπορούσαν να αναπτύξουν τα ειδικότερα ενδιαφέροντα και δεξιότητές τους¹³ σε ώρες ενταγμένες μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα. Τόσο σε επίπεδο επίσημης Πολιτείας όσο και στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, επικρατεί μια αντίληψη (και πάντως πρακτική) που υποβαθμίζει αυτές τις δραστηριότητες.

16. Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν καθιερωθεί συνολικά τέσσερα συστήματα εισαγωγής στα Πανεπιστήμια: α) 1980-83 με διπλή εξεταστική δοκιμασία σε τέσσερα μαθήματα σε Β' και Γ' Λυκείου, β) 1984-1998 (Γενικές Εξετάσεις-Δέσμες) με εξετάσεις στη Γ' Λυκείου σε τέσσερα μαθήματα, γ) 1998-2004 με εξετάσεις σε μεγάλο αριθμό μαθημάτων στη Β' και Γ' Λυκείου και δ) από το 2005 έως και σήμερα, όπου οι εξετάσεις γίνονται μόνο στη Γ' Λυκείου σε 6-7 μαθήματα και με τη βαθμολογική βάση του 10 ως προϋπόθεση εισαγωγής.

Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η συχνότητα των μεταβολών δε χαρακτηρίζει θετικά το εκπαιδευτικό μας σύστημα και απλώς αντανακλά τη σημασία που έχει το όλο ζήτημα για την ελληνική οικογένεια. Οι αλλαγές έγιναν χωρίς να συνδυασθούν με γενικότερες αλλαγές στην εκπαίδευση (ύλη μαθημάτων, συγγράμματα, τρόπος εξέτασης των μαθητών κ.λπ) και έτσι δεν είχαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, ενώ αντίθετα, διαχρονικά ενίσχυσαν την προσφυγή από τους μαθητές σε εξωσχολική ενίσχυση της προετοιμασίας τους (είτε με ιδιαίτερα μαθήματα είτε με φροντιστήρια).

¹³ Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής πεδία ενδιαφέροντος και δεξιοτήτων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν στο πλαίσιο της λειτουργίας Ομίλων: θέατρο, κινηματογράφος, αρχαιολογία, σκάκι, χορός, οικολογία, μουσική, λογοτεχνία, δημοσιογραφία, κοινωνική αλληλεγγύη κ.λπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Α. Για τη διάρθρωση και τις υποδομές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η διάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η βασικότερη αλλαγή που πρέπει να γίνει και που επιβάλλεται από τις αυξημένες μορφωτικές ανάγκες που δημιουργεί η σύγχρονη κοινωνία της γνώσης και η επιτυχής ανταπόκριση στις πολλαπλές προκλήσεις των νεοαναδυομένων κοινωνιών της γνώσης είναι η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, σε αντιστοίχιση και με τα διεθνώς κρατούμενα. Οι οικονομικές, κοινωνικές και τεχνικές παράμετροι μιας τέτοιας αλλαγής θα πρέπει βέβαια να γίνουν αντικείμενο διεξοδικού διαλόγου, αλλά η αφετηρία πρέπει να είναι ότι η υποχρεωτική εκπαίδευση που σταματά σήμερα στη Γ΄ Γυμνασίου δεν επαρκεί στη σημερινή εποχή.

Ειδικά για το Τεχνικό Λύκειο, προτείνονται τα εξής:

Η προοπτική πρέπει να είναι το Ενιαίο Λύκειο, στο πλαίσιο του οποίου η τεχνολογική κατεύθυνση πρέπει να παρέχει, εκτός από τη δυνατότητα πραγματοποίησης τριτοβάθμιων σπουδών, και ουσιαστική προεπαγγελματική κατάρτιση σε όσους την ακολουθήσουν. Η κατάρτιση αυτή θα μπορούσε να συμπληρώνεται σε Κέντρα Ειδίκευσης (όπως συνέβαινε παλιά με τα Πολυκλαδικά Λύκεια) ή σε Ι.Ε.Κ. και να οδηγεί σε απόκτηση τίτλων επαγγελματικής δραστηριότητας.

Μεταβατικά, τα Επαγγελματικά Λύκεια θα μπορούσαν να συγχωνευθούν με τις Επαγγελματικές Σχολές, στις οποίες θα φοιτούν οι απόφοιτοι Γυμνασίου που δεν ενδιαφέρονται ή δεν έχουν τη δυνατότητα να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Λύκειο. Οι σπουδές θα πρέπει να περιλαμβάνουν ένα αρχικό κύκλο γενικών μαθημάτων και στη συνέχεια ειδίκευση των μαθητών σύμφωνα με την επι-

λογή τους. Οι παρεχόμενες ειδικότητες θα πρέπει να αναμορφώνονται ανά τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. πενταετία), ώστε να συμβαδίσουν και με τις μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες.

Σε κάθε περίπτωση, είναι αναγκαία σε ό,τι αφορά την τεχνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση:

1. η σημαντική βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής,
1. η μεγαλύτερη σύνδεση της Τ.Ε.Ε. με το χώρο της παραγωγής,
2. Η αύξηση των μαθημάτων Γενικής Παιδείας στο υποχρεωτικό Πρόγραμμα Σπουδών,
3. Η ειδική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Η δομή του κάθε σχολείου

Σε κάθε σχολείο θα πρέπει να υπάρξουν οι εξής διαρθρωτικές ρυθμίσεις που σήμερα είτε προβλέπονται, αλλά δεν εφαρμόζονται στην πράξη, είτε δεν προβλέπονται καν:

- α. Όπου το μέγεθος του σχολείου το επιτρέπει, να υπάρχουν δύο υποδιευθυντές, ο ένας υπεύθυνος για τα λειτουργικά, πειθαρχικά κλπ., ενώ ο άλλος για το συντονισμό του ακαδημαϊκού έργου και των εξω-προγραμματικών δραστηριοτήτων.
- β. Να λειτουργήσουν πραγματικά τα ακαδημαϊκά τμήματα Φιλολόγων, Μαθηματικών, Φυσικοχημικών, βιολόγων, Ξένων γλωσσών και Φυσικής Αγωγής με τους συντονιστές τους. Κύριο έργο των τμημάτων είναι η εξέταση και εισήγηση προς τη Διεύθυνση προτάσεων σχετικών με την ειδικότερη παιδαγωγική και ακαδημαϊκή φύση των μαθημάτων του κλάδου τους με σκοπό την αποτελεσματικότερη προσέγγιση των στόχων του σχολείου.

Τα Τμήματα αυτά, με επιμέλεια του Συντονιστή θα συνεδριάζουν τακτικά και, μεταξύ άλλων, θα παρακολουθούν την πορεία της διδακτέας ύλης, θα εκδίδουν πρόσθετο υλικό, αν χρειαστεί, κοινό για κάθε τάξη, θα προετοιμάζουν τη συμμετοχή μαθητών σε εσωτερικούς, περιφερειακούς, πανελλήνιους ή διεθνείς διαγωνισμούς, αγώνες ή εκδηλώσεις

- γ. Για κάθε τμήμα του Γυμνασίου θα υπάρχει ένας **Καθηγητής Σύμβουλος**, ο οποίος ασχολείται με τα προβλήματα (ακαδημαϊκά-παιδαγωγικά-πειθαρχικά) των μαθητών του τμήματος και που μεταξύ άλλων, θα παρακολουθεί την ακαδημαϊκή, παιδαγωγική και πειθαρχική πορεία των μαθητών ενός τμήματος ομαδικά και ατομικά, θα εντοπίζει ατομικά προβλήματα, αλλά και κλίσεις ή δυνατότητες του κάθε μαθητή και θα εισηγείται αρμοδίως για την επίλυση ή ανάδειξή τους αντίστοιχα.
- δ. Ο **ακαδημαϊκός σύλλογος** θα πρέπει να συνέρχεται μια φορά το μήνα με ευθύνη του Διευθυντή, για να συζητάει θέματα σχετικά με το πνεύμα του σχολείου, την πορεία των μαθητών (ακαδημαϊκή και συμπεριφοράς), σχέσεις με γονείς, την εσωτερική επιμόρφωση κλπ.
- ε. Είναι αναγκαία η ύπαρξη **ψυχοπαιδαγωγικής υπηρεσίας** για την υποστήριξη μαθητών και γονέων, καθώς και του έργου των εκπαιδευτικών. Η υπηρεσία θα στελεχώνεται με εξειδικευμένους παιδοψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Το ίδιο εξειδικευμένο πρέπει να είναι και το προσωπικό του **Γραφείου Επαγγελματικού Προσανατολισμού** (θέμα για το οποίο γίνεται ειδικότερη αναφορά κατωτέρω).
- στ. Η **Γραμματεία** πρέπει να στελεχώνεται από υπάλληλο ή υπαλλήλους εκπαιδευμένους και γνώστες όχι μόνον Η/Υ, αλλά και της αγγλικής γλώσσας.

Οι υποδομές

Ο στόχος τώρα για τα επόμενα χρόνια θα πρέπει να είναι κατασκευή εκείνων των σχολείων που είναι αναγκαία για να επιτευχθεί η καθολική φοίτηση σε εκπαιδευτήρια που θα λειτουργούν μόνο το πρωί, ενώ το απόγευμα θα είναι διαθέσιμα για τις δραστηριότητες εκείνες που θα τα καταστήσουν κύτταρα της τοπικής κοινωνίας. Η Ο.Κ.Ε. κρίνει την ανάγκη αυτή επιτακτική, αφού γίνει πρώτα συστηματική, έγκυρη και αξιόπιστη καταγραφή των υπαρχουσών αναγκών και κυρίως των προβλέψεων ως προς τις πληθυσμιακές εξελίξεις των διαφόρων περιοχών¹⁴.

Κατά την ανέγερση των νέων κτηρίων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι σύγχρονες παιδαγωγικές εξελίξεις, με στόχο τη διαμόρφωση των σχολικών χώρων σύμφωνα με τις απαιτήσεις των νέων διδακτικών μεθόδων (δυνατότητα αλλαγής προσανατολισμού των θρανίων για την εφαρμογή ομαδοκεντρικών μορφών διδασκαλίας, διδασκαλία με τη βοήθεια ηλεκτρονικών υπολογιστών, τηλεμαθήματα, δυνατότητα σύνδεσης με το διαδίκτυο, ειδικές αίθουσες για κάθε μάθημα κτλ.).

Παράλληλα πρέπει όλες οι αίθουσες να εφοδιαστούν σταδιακά με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, επαρκείς σε αριθμό, για να μπορούν να χρησιμοποιούνται τόσο από τους καθηγητές για τη διδασκαλία του μαθήματός τους, αλλά και από όλους τους μαθητές, ιδιαίτερα μάλιστα τους δυσλεκτικούς. Επιπλέον, σε κάθε διδακτική αίθουσα είναι απαραίτητο να υπάρχουν βιντεοπροβολείς, συρόμενες οθόνες, καθώς και όλα τα σύγχρονα οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας.

Η Ο.Κ.Ε προτείνει, για κάθε τύπο σχολείου, να υπάρχουν:

α. *Βιβλιοθήκη με εξειδικευμένο βιβλιοθηκονόμο*

Στόχος της προσπάθειας αυτή θα είναι να υπάρξει μέσα στην επόμενη πενταετία σε όλα τα κτιριακά συγκροτήματα στα οποία λειτουργούν δευτεροβάθμια σχολεία, μία του-

¹⁴ Για το ζήτημα αυτό βλ. και την εργασία του Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.), Αποτύπωση του εκπαιδευτικού συστήματος σε επίπεδο σχολικών μονάδων (Αθήνα, 2005).

λάχιστον σχολική βιβλιοθήκη. Η βιβλιοθήκη αυτή πρέπει να διαθέτει, εκτός από βασικά παιδαγωγικά, λογοτεχνικά, ιστορικά και λοιπά επιστημονικά βιβλία και μονάδα φωτοτυπικής αναπαραγωγής, ηλεκτρονικό υπολογιστή, καθώς και σύστημα δανεισμού βιβλίων. Για τη λειτουργία των βιβλιοθηκών αυτών είναι αναγκαίος ο διορισμός βιβλιοθηκονόμων στα σχολεία, ώστε να καθίσταται δυνατή η ουσιαστική λειτουργία και χρήση τους από τους μαθητές.

β. Αίθουσες εκδηλώσεων

Κάθε σχολείο πρέπει να διαθέτει ειδική αίθουσα εκδηλώσεων και όχι απλώς ένα μεγάλο χώρο στον οποίο στοιβάζονται κάποια καθίσματα και ένα υπερυψωμένο βάθρο. Η αίθουσα θα πρέπει να είναι κατάλληλα εξοπλισμένη (ακουστική, μηχανήματα, καθίσματα κ.α.) για τη διεξαγωγή μουσικών και θεατρικών εκδηλώσεων, για γιορτές κ.λπ.

γ. *Εργαστήρια Πληροφορικής, Φυσικής, Χημείας, Βιολογίας κλπ.*

Η δημιουργία σύγχρονων εργαστηρίων Φυσικής, Χημείας, Βιολογίας και Πληροφορικής. Για να μειωθεί το κόστος τους, τα εργαστήρια αυτά θα μπορούσαν να είναι κοινά στα συστεγαζόμενα σχολεία.

δ. Αθλητικές εγκαταστάσεις

Η κατασκευή αθλητικών εγκαταστάσεων (γήπεδα βόλεϊ και μπάσκετ, κλειστό γυμναστήριο, κλπ.) στα σχολεία είναι αναγκαία για την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου προγράμματος άθλησης των μαθητών.

Β. Για το περιεχόμενο των σπουδών

Για το πρόγραμμα σπουδών προτείνονται τα εξής:

Θα πρέπει να μειωθεί η ύλη των προγραμμάτων σπουδών, ώστε:

- α. να είναι πιο ρεαλιστική ως προς το τι μπορεί να διδαχθεί κατά τη διάρκεια ενός έτους,
- β. να δίδει λιγότερη έμφαση στον όγκο των γνώσεων και περισσότερη στην ανάπτυξη της ικανότητας του μαθητή να

κατανοεί, να επεξεργάζεται και να κρίνει τις νέες και συνεχώς μεταβαλλόμενες γνώσεις και πληροφορίες που θα λαμβάνει κάθε μέρα στη ζωή του.

- γ. να δίνει τη δυνατότητα στον καθηγητή και στον ακαδημαϊκό σύλλογο του κάθε σχολείου να διαμορφώνει ένα μέρος της ύλης κάθε χρόνο ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες και ενδιαφέροντα της κάθε περιοχής.
- δ. να εναρμονίζεται το πρόγραμμα σπουδών του Γυμνασίου με αυτό του Δημοτικού και εν συνεχεία του Λυκείου.
- ε. να εκπαιδευτούν κατάλληλα οι καθηγητές, ώστε να εξαντλούν το μεγαλύτερο ποσοστό της μαθησιακής διαδικασίας μέσα στο σχολείο και να περιοριστεί η κατ' οίκον μελέτη των μαθητών και η ανάγκη εξωσχολικής βοήθειας. Αυτό θα επιτρέψει και την αξιοποίηση του σχολείου σε άλλες ώρες.
- στ. να πρέπει να προσεχθεί το ζήτημα της διδασκαλίας νέων μαθημάτων που λόγω έλλειψης σχετικών ειδικοτήτων εκπαιδευτικών, αυτή γίνεται από άλλους κλάδους. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εισαγωγή ορισμένων νέων πεδίων, όπως η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η καταναλωτική συνείδηση, η θεατρική αγωγή είναι θετικά μέτρα, πρέπει όμως να διδάσκονται από κατάλληλους ανθρώπους. Είναι προτιμότερο να καθυστερεί ορισμένα χρόνια η εισαγωγή νέων μαθημάτων, ώστε να βρεθούν και να καταρτισθούν εξειδικευμένα οι καθηγητές παρά να γίνεται ελλιπής διδασκαλία που σημαδεύει το μάθημα και μεσοπρόθεσμα. Ειδική θέση στο πρόγραμμα σπουδών του σχολείου θα πρέπει να έχει η *επαγγελματική συμβουλευτική και ο προσανατολισμός*. Η Ο.Κ.Ε προτείνει τα εξής:
 - α) Την αντικατάσταση του μαθήματος του Σχολικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Σ.Ε.Π.) από ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων επαγγελματικής καθοδήγησης και υποστήριξης (π.χ. καθιέρωση η-

μερίδων σταδιοδρομίας, ομιλίες στους μαθητές από επαγγελματίες, επισκέψεις σε χώρους εργασίας, διανομή πληροφοριακού υλικού κτλ.). Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων αυτών μπορεί να ενταχθεί και η ενημέρωση των μαθητών από τον αρμόδιο καθηγητή μέσα στην τάξη.

- β) Την ενίσχυση της συμβουλευτικής λειτουργίας του θεσμού με την ίδρυση Γραφείων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού σε κάθε σχολική μονάδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.
- γ) Τη σταδιακή θεσμοθέτηση ειδικού κλάδου προσωπικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το οποίο θα έχει ως αποκλειστικό ρόλο την εφαρμογή της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής.
- δ) Την καθιέρωση της πιστοποίησης των φορέων και των στελεχών Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- ε) Την ενίσχυση του ρόλου του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού,
- στ) Την εκπαίδευση Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε επίπεδο Α.Ε.Ι. και ζ) Την παραγωγή πληροφοριακού υλικού - σε ηλεκτρονική κυρίως μορφή- που θα αναφέρεται στις διάφορες κατευθύνσεις σπουδών και στις επαγγελματικές τους διεξόδους, καθώς και στην κατάσταση που επικρατεί στην αγορά εργασίας ως προς τα διάφορα επαγγέλματα, τις τάσεις που υπάρχουν και τις πιθανές εξελίξεις. Για την υλοποίηση της τελευταίας πρότασης θα ήταν χρήσιμη η δημιουργία ειδικού Οργανισμού συλλογής, επεξεργασίας και διάδοσης επαγγελματικών πληροφοριών κατά τα πρότυπα άλλων ευρωπαϊκών χωρών (π.χ. ONISEP στη Γαλλία).
- Ως προς το διδακτικό υλικό, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι παρά τη σύνταξη νέων βιβλίων - και καλύτερων βιβλίων- κατά την τελευταία δεκαετία, για το Γυμνάσιο εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα σχετικά με το περιεχόμενο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, ενώ για το Λύκειο εξακολουθούν να

διδάσκονται παλαιά βιβλία.

Κατ' αρχάς, οι παρατηρήσεις και οι προτάσεις που έγιναν στο ανωτέρω υποκεφάλαιο για τα προγράμματα σπουδών και την υπερβολική τους έκταση, ισχύουν αντιστοίχως και για τα βιβλία.

Πέραν αυτού, προτείνονται και τα εξής:

1. Η εισαγωγή κάθε νέου βιβλίου θα πρέπει να συνοδεύεται από επαρκή εκπαίδευση των εκπαιδευτικών πάνω στη φιλοσοφία και τη μεθοδολογία του. Η πειραματική του διδασκαλία θα πρέπει να γίνεται σε σχολεία που να είναι επαρκώς αντιπροσωπευτικά της σχολικής κοινότητας στη χώρα μας.
2. Θα πρέπει να γίνει πράξη κατά τη συγγραφή των βιβλίων η από όλους αναγνωρισμένη ως παιδαγωγικά ορθή, επιδίωξη συναισθηματικών και κοινωνικο-συμμετοχικών στόχων και η επαρκής ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της συνθετικής ικανότητας των μαθητών.
3. Η διαθεματική προσέγγιση της ύλης που εισάγουν, και ορθά θα πρέπει να συνοδευθεί από τη συνεργασία των συνεμπλεκόμενων εκπαιδευτικών και την απαραίτητη σχετική κατάρτισή τους. Παράλληλα, η σημασία, αλλά και οι δυσκολίες που παρουσιάζει η διαθεματική κατάρτιση επιβάλλουν να δίδεται ο αναγκαίος χρόνος στους μαθητές για να την εμπεδώσουν, όποτε τη συναντούν κατά τη διδασκαλία ενός βιβλίου.
5. Να αξιοποιηθεί η εφαρμογή του θεσμού των συνθετικών δημιουργικών εργασιών, αντίστοιχων προς τα σημερινά projects των μαθητών. Δεδομένων των δυσκολιών που συχνά υπάρχουν στη συνεύρεση και συνεργασία των μαθητών εκτός του σχολείου, θα πρέπει να δίδεται χρόνος για τέτοιες εργασίες μέσα στο σχολικό πρόγραμμα.
6. Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στον καθηγητή να επιλέγει, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του κάθε σχολείου, το διδακτικό βοήθημα που θα διδάξει, επιλογή βέ-

βια που θα κάνει μεταξύ εγκεκριμένων βιβλίων. Δεν παραγνωρίζονται οι δυσκολίες ενός τέτοιου εγχειρήματος και οι οποίες θα πρέπει να μελετηθούν σοβαρά πριν υλοποιηθεί η καινοτομία, αλλά το τελικό όφελος αναμένεται ότι θα είναι σημαντικό.

Γ. Για τους εργαζομένους στα σχολεία

Καθηγητές

Οι σχετικές προτάσεις της Ο.Κ.Ε. για τους κρίσιμους και αλληλένδετους τομείς της αρχικής εκπαίδευσης και της εν συνεχεία επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών:

- α. Τα τμήματα των Α.Ε.Ι. να αναμορφώσουν τα προγράμματα σπουδών τους, ώστε να δοθεί το βάρος που πρέπει και στην παιδαγωγική κατάρτιση του μελλοντικού εκπαιδευτικού. Εφόσον υλοποιηθεί η πρόβλεψη αυτή, θα μπορεί να ενεργοποιηθεί και η πρόβλεψη του ν. 2525/1997 για την έκδοση Πιστοποιητικού Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας από τα Α.Ε.Ι.
- β. Το έργο της επιμόρφωσης θα πρέπει να παρέχεται συντονισμένα από ένα φορέα και προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να αναθεωρηθούν προς το σκοπό της ενιαιοποίησης οι δομές των Π.Ε.Κ., του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και του Ο.Ε.Π.Ε.Π.
- γ. Η επιμόρφωση θα πρέπει να γίνεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα, ενώ μετά την πάροδο ενός ικανού αριθμού ετών θα πρέπει να γίνεται και πολύμηνη επιμόρφωση, χορηγούμενης σχετικής απαλλαγής από τα διδακτικά καθήκοντα στον εκπαιδευτικό.
- δ. Θα πρέπει να αποκτήσει βιωματικά χαρακτηριστικά η επιμόρφωση και ένα σημαντικό τμήμα της να γίνεται μέσα στις αίθουσες διδασκαλίας.
- ε. Ιδιαίτερη συμβολή στην αναβάθμιση της επιμόρφωσης θα έχει η αξιοποίηση της τεχνολογίας (προβολή βίντεο, τηλεδιάσκεψη κ.λπ.).
- στ. Πρέπει να ενισχυθεί η κατάρτιση των επι-

μορφωτών και να διασφαλισθεί η αντικειμενικότερη στην επιλογή τους.

Ως προς το σύστημα προσλήψεων, επισημαίνεται ότι θα πρέπει να συμπληρωθεί το σύστημα των εξετάσεων μέσω Α.Σ.Ε.Π. με ένα σύστημα όπου θα δοκιμάζονται στη διδακτική πράξη οι υπό πρόσληψη καθηγητές, ώστε να διαπιστώνεται η ικανότητά τους να επικοινωνούν με τους μαθητές, αλλά και να εντοπίζονται εγκαίρως προβλήματα της προσωπικότητας που μπορεί να έχουν καταλυτικές επιπτώσεις πάνω στους ίδιους τους μαθητές.

Δεν παραγνωρίζονται οι κίνδυνοι υποκειμενισμού και αυθαίρετων κρίσεων που εμπιρεύουν οι διαδικασίες αυτές και γι' αυτό θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι η στελέχωση των επιτροπών κρίσης θα γίνεται χωρίς κομματικά ή άλλου είδους αθέμιτα κριτήρια.

Τέλος, θα πρέπει να διασφαλισθεί η έγκαιρη τοποθέτηση των εκπαιδευτικών κάθε χρόνο στα σχολεία. Οι καθυστερήσεις που σημειώνονται δεν οφείλονται τόσο στο θεσμικό πλαίσιο όσο στη μη εφαρμογή του στην πράξη και σε αδιαφανείς διαδικασίες.

Συναφώς, θα πρέπει να μειωθούν οι μετακινήσεις των καθηγητών από σχολείο σε σχολείο. Βασικό συστατικό ενός αποτελεσματικού σχολείου είναι η δημιουργία ενός πνεύματος συναντίληψης και κοινότητας μεταξύ των εκπαιδευτικών, αλλά και μεταξύ αυτών και των μαθητών. Η βραχύχρονη παραμονή εκπαιδευτικών σε ένα σχολείο δε συμβάλλει, αλλά αντίθετα υπονομεύει αυτό το στόχο.

Ειδική σημασία σε κάθε προσπάθεια αναβάθμισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας και προσέλκυσης στον κλάδο αφοσιωμένων λειτουργών έχει το ζήτημα των αποδοχών.

Πέραν της αυτονόητης ανάγκης εναρμόνισης των αποδοχών των εκπαιδευτικών με τον κρίσιμο ρόλο που τους αναθέτει η Πολιτεία, προτείνονται και τα εξής:

- α) Ενίσχυση των επιδομάτων για όσους κατέχουν θέσεις διοίκησης ή ευθύνης.
- β) Καθιέρωση σε ετήσια βάση χρηματικών ε-

πιβραβεύσεων για όσους εκπαιδευτικούς διακρίθηκαν για την ανάληψη πρωτοβουλιών στο διδακτικό τομέα ή οι μαθητές τους σημείωσαν ιδιαίτερες επιδόσεις σε δοκιμασίες υπερσχολικού επιπέδου (π.χ. Πανελλήνιες Εξετάσεις, μαθηματικοί διαγωνισμοί κ.λπ.) ή στην ενεργοποίηση των μαθητών σε εξω-προγραμματικές δραστηριότητες.

Ως προς την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, αυτή θα πρέπει να έχει δύο επίπεδα. Το ένα θα αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς και θα δίνει έμφαση στον εντοπισμό υστερήσεων και ένα, πιο εξειδικευμένο, που θα αφορά όσους διεκδικούν θέσεις στελεχών, τοποθέτησης σε θέσης υψηλής ζήτησης (πρότυπα σχολεία ή σχολεία εξωτερικού κ.λπ.) και τους νέο-διορισθέντες. Η πρώτη θα πρέπει να οδηγεί στην υποβολή της επαγγελματικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού και την καλύτερη δυνατή αξιοποίησή τους, ενώ η δεύτερη θα πρέπει να είναι ο κρίσιμος παράγοντας για την επιλογή τους.

Η αξιολόγηση θα πρέπει να γίνεται με προκαθορισμένα κριτήρια, ενώ θα πρέπει να καταβληθεί ιδιαίτερη προσοχή στο πώς αυτά θα διαπιστώνονται. Φυσικά, υπάρχουν πολλοί τρόποι και ενδεικτικά αναφέρεται ότι θα μπορούσε να διενεργείται από τριμελή ομάδα εκπαιδευτικών η οποία θα παρακολουθεί το μάθημα στην αρχή, στη μέση και στο τέλος της σχολικής χρονιάς και θα διαπιστώνει με βάση συγκεκριμένα κριτήρια το βαθμό εξέλιξης της διδακτικής διαδικασίας μέσα στο χρόνο.

Η διαδικασία αξιολόγησης θα πρέπει να περιλαμβάνει και τις αντικειμενικές συνθήκες υπό τις οποίες επιτελεί το έργο του ο κάθε εκπαιδευτικός (π.χ. ελλείψεις υποδομών, διδακτικών μέσων, απώλεια μαθημάτων για εξωγενείς παράγοντες κ.λπ.).

Λοιπό προσωπικό

Σε ό,τι αφορά το μη διδακτικό επιστημονικό προσωπικό, θα πρέπει πρώτα να γίνει με-

λέτη για τις υπάρχουσες ανάγκες και τον προσδιορισμό της αναγκαίας αναλογίας των επιστημόνων αυτών ανά αριθμό μαθητών σε κάθε σχολείο, η σύνταξη προγραμμάτων κατάρτισης των επιστημόνων που θα προσληφθούν και στη συνέχεια να καταρτισθεί ένα χρονοδιάγραμμα σταδιακής πλήρωσης των θέσεων αυτών με τη διασφάλιση των αναγκαίων πόρων.

Τα βήματα που περιγράφονται ανωτέρω είναι αυτονόητα, αλλά καταγράφεται η σειρά με την οποία θα πρέπει να γίνονται, γιατί η μέχρι σήμερα εμπειρία με τις προσλήψεις προσωπικού νέων ειδικοτήτων δείχνει πως συνήθως αυτές γίνονται εμπειρικά και χωρίς προσδιορισμό των αναγκών και προγραμματισμό των δυνατοτήτων κάλυψης των θέσεων.

Ανάλογα βήματα θα πρέπει να γίνουν και στο διοικητικό προσωπικό. Οι ανάγκες σε οργανικές θέσεις θα πρέπει να επαναπροσδιορισθούν, αφού ο ρόλος του γραμματειακού προσωπικού έχει μεταβληθεί με την πάροδο των δεκαετιών και οι ανάγκες τόσο αριθμητικά όσο και ποιοτικά έχουν μεταβληθεί.

Συναφώς, θα πρέπει να αναβαθμισθούν τα αναγκαία προσόντα για πρόσληψη σε τέτοιες θέσεις, αφού π.χ. η χρήση Η/Υ και η γνώση των αγγλικών είναι πλέον απολύτως αναγκαίες για τη δημιουργική συμβολή του γραμματειακού προσωπικού στη διαδικασία του σχολείου.

Δ. Για τους μαθητές

Στο θέμα της αξιολόγησης των μαθητών, προτείνονται τα εξής:

α) Η διεύρυνση των αξιολογούμενων δεξιοτήτων των μαθητών με τη χρήση μεθόδων αξιολόγησης που ελέγχουν όχι μόνο την απομνημόνευση, αλλά και την κριτική και συνθετική τους ικανότητα (ερωτήσεις κρίσης, συνδυασμό τρόπων αξιολόγησης, projects κτλ.)¹⁵.

β) Το συνδυασμό των ποσοτικών μεθόδων

¹⁵ Στην επίτευξη του στόχου αυτού θα βοηθούσε η επαναλειτουργία της Τράπεζας Ερωτήσεων που είχε εκπονήσει το

αξιολόγησης των μαθητών με ποιοτικές μεθόδους και κυρίως με τη μέθοδο του "φακέλου" ("portfolio").

- γ) Την εφαρμογή του θεσμού των συνθετικών δημιουργικών εργασιών.
- δ) Τη λήψη μέτρων που θα ενισχύσουν την εγκυρότητα και αξιοπιστία της σχολικής βαθμολογίας (π.χ. καθιέρωση αντικειμενικών κριτηρίων αξιολόγησης κατά μάθημα, προσδιορισμός standards αξιολόγησης, έλεγχος της εφαρμογής τους, καθώς και των αποκλίσεων προφορικής και γραπτής βαθμολογίας, εφαρμογή αντικειμενικών τεστ επίδοσης κτλ.).
- ε) Την εισαγωγή στοιχείων αυτοαξιολόγησης των μαθητών με βάση στόχους που τίθενται στην αρχή κάθε έτους από τον καθηγητή και στο πλαίσιο του προβλεπόμενου προγράμματος.
- στ) Τη συστηματική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε σύγχρονες μεθόδους αξιολόγησης των μαθητών (π.χ. φάκελος, αυθεντική αξιολόγηση κτλ.).

Ειδικότερα για τους μαθητές με ειδικές ανάγκες προτείνονται τα εξής:

Κατ' αρχάς θα πρέπει να γίνει το αυτονόητο. Να αποκτήσει κάθε σχολείο δομές πρόσβασης για όσα παιδιά μπορεί να μετάσχουν στη μαθησιακή διαδικασία, αλλά παρεμποδίζονται από κινητικές αναπηρίες.

Πέραν αυτού, είναι αναγκαία η αναβάθμιση αυτών των ΕΕΕΚ και των ΤΕΕ με τη στελέχωσή τους από ειδικευμένους καθηγητές που θα μπορέσουν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στις πολυσύνθετες ανάγκες ενός τόσο ετερογενούς πληθυσμού.

Παράλληλα, θα πρέπει να δημιουργηθούν σε επιλεγμένα κανονικά δευτεροβάθμια σχολεία (Γυμνάσια και Λύκεια) τάξεων ένταξης των ατόμων με ειδικές ανάγκες, καθώς και την ύπαρξη σ' αυτά ειδικών συνοδών κατόχων πτυχίων Ειδικής Αγωγής.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα για νέους

με αναπηρίες θα πρέπει να είναι εξατομικευμένα, βάσει τόσο της αναπηρίας του όσο και των ιδιαιτεροτήτων του κάθε παιδιού. Η αξιολόγηση αυτών των προγραμμάτων θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την πρόοδο που σημειώνει ο νέος και οι γονείς θα πρέπει να εμπλέκονται ενεργά στην εκπαίδευση και τη θεραπεία του, αλλά και να λαμβάνουν συμβουλευτική και στήριξη για να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ιδιαίτερες πιέσεις που συνεπάγεται η συμβίωση με άτομο με αναπηρία.

Αντίστοιχα με τους κλάδους της ιατρικής, οι επαγγελματίες της ειδικής αγωγής θα πρέπει να λαμβάνουν μονάδες (credits) προκειμένου να διατηρήσουν την πιστοποίησή τους, ώστε να υποχρεούνται να ενημερώνονται στις εξελίξεις της επιστήμης στον τομέα της ειδικής αγωγής.

Μια συστηματική αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων με αναπηρίες - που περιλαμβάνει το άτομο με αναπηρία, την οικογένεια και τους ειδικούς που εργάζονται μαζί του - μπορεί να δώσει μακροπρόθεσμες λύσεις, ώστε να μπορέσουν τα άτομα αυτά να ζήσουν, πρωτίστως με αξιοπρέπεια και να αποφευχθεί η οδυνηρή και πολυδάπανη ασυλλική φροντίδα που χρειάζεται, όταν οι ανάγκες τους δεν αντιμετωπιστούν έγκαιρα και αποτελεσματικά.

Ως προς τα δυσλεξικά άτομα, πέρα από τις παρεμβάσεις που θα πρέπει να γίνουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση προς την κατεύθυνση των δασκάλων και των γονέων, θα πρέπει να υπάρξει κατάρτιση των καθηγητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και να χρησιμοποιηθούν οι Η/Υ για τη γραφή από πλευράς των δυσλεξικών παιδιών (είναι ευκολότερη γι' αυτά τα παιδιά η γραφή με Η/Υ). Παράλληλα, θα πρέπει να καταβληθεί προσοχή στο ζήτημα της καταστρατήγησης των ειδικών διατάξεων για την εισαγωγή σε Α.Ε.Ι. από άτομα που δεν είναι δυσλεξικά.

Ως προς την ενισχυτική διδασκαλία, προτείνονται τα εξής:

- α) Να γίνεται έγκαιρη ενημέρωση σε μαθητές και γονείς για τη συμβολή του προγράμματος ΠΔΣ στην αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.
- β) Να μην υπάρχει μεγάλη χρονική απόσταση της εφαρμογής του προγράμματος ΠΔΣ από το κανονικό πρόγραμμα.
- γ) Να περιοριστεί η γραφειοκρατία που λειτουργεί εις βάρος της ουσίας του προγράμματος.
- δ) Να αυξηθεί και να καταβάλλεται έγκαιρα, η αποζημίωση σε όλους όσους εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή, με προτεραιότητα στους διδάσκοντες¹⁶.
- ε) Το πρόγραμμα της Π.Δ.Σ. να ξεκινά ταυτόχρονα με την έναρξη της σχολικής χρονιάς, ώστε οι μαθητές να αποφεύγουν την εγγραφή στα φροντιστήρια και να βελτιώνουν την επίδοσή τους στο γνώριμο τόπο του σχολείου τους.
- στ) Να επιλέγονται εκπαιδευτικοί με αυξημένη πείρα για τα προγράμματα ΠΔΣ και να αξιολογούνται όσοι διδάσκουν σ' αυτά.
- ζ) Να ρυθμιστούν θέματα μεταφοράς των μαθητών και άλλα συναφή ζητήματα.

Ε. Για μια διαπολιτισμική εκπαίδευση

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση πρέπει να βγει από τα περιορισμένα όρια των διαπολιτισμικών σχολείων και να αποτελέσει πραγματικότητα σε όλα τα σχολεία με στόχο την ένταξη των αλλοδαπών στο εκπαιδευτικό μας σύστημα και εν τέλει στην κοινωνία, και τον εμπλουτισμό του πολιτιστικού ορίζοντα τόσο των ημεδαπών όσο και των αλλοδαπών μαθητών μέσα από την αρμονική συνεργασία τους στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για το λόγο αυτό, θα πρέπει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα να εμπλουτισθεί λαμβάνοντας υπόψη τη νέα πραγματικότητα. Χαρα-

κτηριστικότερο παράδειγμα είναι η ιστορία: θα πρέπει να καλύπτει και σημαντικά κεφάλαια της παγκόσμιας ιστορίας που μέχρι σήμερα σχεδόν αγνοεί (π.χ. ιστορία της Κίνας), ενώ η βυζαντινή ιστορία θα πρέπει να καλύπτει σφαιρικότερα την ιστορία των βαλκανικών λαών που έζησαν και αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Αλλά και οι εορταστικές εκδηλώσεις θα πρέπει να εμπλουτισθούν ως προς το περιεχόμενό τους. Για παράδειγμα, η ιστορία της ελληνικής επανάστασης μπορεί και πρέπει να εμπλουτίζεται και με την απελευθερωτική πορεία των υπόλοιπων βαλκανικών λαών. Με αυτό τον τρόπο, οι αλλοδαποί δε θα είναι απλοί θεατές στις εκδηλώσεις αυτές αλλά θα μετέχουν και έτσι θα γνωρίζουν καλύτερα και την ελληνική ιστορία.

Στ. Για τα μειονοτικά σχολεία

Υπάρχουν περιθώρια ενδυνάμωσης της κατάρτισης των καθηγητών που διδάσκουν σε αυτά, καθώς και της εκπαιδευτικής διαδικασίας των εν λόγω σχολείων. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλει η ουσιαστική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων του προγράμματος "Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων", ώστε να επικαιροποιηθούν οι στόχοι εν όψει των νέων αναγκών που προκύπτουν.

Παράλληλα, η δημιουργία ενός φιλικού, εύχρηστου και σύγχρονου σχολείου για τα παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας θα ενισχύσει μεταξύ άλλων, την επιθυμία τους για πρόσβαση στα ελληνικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και θα βοηθήσει την κοινωνική τους ανέλιξη.

Ζ. Για τις σχέσεις γονέων με το σχολείο

Η ουσιαστικοποίηση του ρόλου των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να γίνει σε δύο επίπεδα: το ατομικό, που αφορά τη σχέση του κάθε γονέα με τους καθηγητές του παιδιού του και το συλλογικό που αφορά τη σχέση του συλλόγου γονέων με

¹⁶ Βλ. Διαμαρτυρία του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ προς το ΥΠΕΠΘ, καθώς και άρθρα στον ημερήσιο τύπο: "Σε μαρμασμό τα κρατικά φροντιστήρια", "Περιφρονεί η πολιτεία το έργο των εκπαιδευτικών", Πληροφοριακό Δελτίο της Ο.Λ.Μ.Ε., Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 2004

τη γενικότερη λειτουργία του σχολείου.

Σε ό,τι αφορά το πρώτο επίπεδο, ο θεσμός των συναντήσεων των καθηγητών με τους γονείς δε θα πρέπει να συνδέεται αποκλειστικά με την παράδοση των βαθμών του κάθε τριμήνου. Είναι απαραίτητο να λειτουργήσει πραγματικά ο θεσμός της τακτικής εβδομαδιαίας ώρας, στην οποία θα συναντάται ο εκπαιδευτικός με όποιο γονέα το επιθυμεί. Παράλληλα, θα πρέπει να γίνεται και μία συνάντηση με όλους τους καθηγητές στην αρχή του σχολικού έτους, όπου ο Διευθυντής, αλλά και καθηγητές από κάθε κλάδο θα εξηγούν τους κανόνες λειτουργίας του σχολείου, αλλά και τους ειδικότερους στόχους κάθε μαθήματος ανά τάξη. Παράλληλα, μέσα στο χρόνο θα πρέπει να διοργανώνονται ομιλίες προς τους γονείς με επιμορφωτικό χαρακτήρα.

Στο δεύτερο επίπεδο, αυτό του συλλόγου γονέων, θα πρέπει να αναζητηθούν τρόποι ουσιαστικής συμβολής του συλλόγου στις εξω-προγραμματικές δράσεις (για τις οποίες γίνεται λόγος αμέσως παρακάτω).

Η. Εξω-προγραμματικές δραστηριότητες¹⁷

Θα πρέπει να δοθεί χρόνος μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα (το οποίο θα ελαφρυνθεί, εάν γίνουν δεκτές οι προτάσεις που διατυπώθηκαν ανωτέρω σχετικά με τον περιορισμό της ύλης) για την ανάπτυξη των εξω-προγραμματικών δραστηριοτήτων και συγκεκριμένα:

α) Μία περίοδος τη βδομάδα με την παρουσία του καθηγητή - συμβούλου, οι μαθητές μαθαίνουν τη διαδικασία του διαλόγου, συζητούν θέματα που τους απασχολούν ή παρουσιάζουν σύντομες εργασίες ποικίλου περιεχομένου, που αφορούν μαθήματα ή την επικαιρότητα. Τη συζήτηση ή την παρουσίαση διευθύνει ο πρόεδρος του τμήματος. Ο γραμματέας κρατάει πρακτικά. Ειδικά για τους μαθητές του Λυκείου θα μπορούσε να προβλεφθεί η

μη παρουσία του καθηγητή-συμβούλου.

β) Η συγκέντρωση σε τακτά χρονικά διαστήματα των μαθητών του Γυμνασίου - Λυκείου στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου για να παρακολουθήσουν μουσικά προγράμματα, ομιλίες σε επίκαιρα θέματα, που μπορεί να γίνουν από μαθητές, καθηγητές ή προσκεκλημένους.

γ) Η λειτουργία ομίλων ενδιαφερόντων λειτουργούν με την ακόλουθη διαδικασία: ένας αριθμός μαθητών που ενδιαφέρεται για ένα αντικείμενο (π.χ. Ιστορία), αφού επιλέξει έναν καθηγητή - σύμβουλο, κάνει αίτηση στο Μαθητικό Συμβούλιο (15μελές), το οποίο εγκρίνει τον όμιλο. Κάθε όμιλος, αφού εκλέγει το προεδρείο, συνεδριάζει μια φορά την εβδομάδα και οργανώνει συζητήσεις, ομιλίες ή σχεδιάζει διάφορες δραστηριότητες.

δ) Ιδιαίτερο όμιλο θα μπορούσε να αποτελέσει η έκδοση μαθητικών εντύπων.

Οι δραστηριότητες των ομίλων θα μπορούν να παρουσιάζονται ενώπιον των καθηγητών, των λοιπών μαθητών, των γονέων και της τοπικής κοινότητας σε συγκεκριμένα μέρα ή μέρες προς το τέλος της σχολικής χρονιάς.

Ιδιαίτερες ρυθμίσεις θα πρέπει να γίνουν για να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή σε αθλητικές εκδηλώσεις, σε τοπικούς, πανελλήνιους ή διεθνείς μαθητικούς διαγωνισμούς.

Τέλος, είναι ανάγκη να αναπτυχθεί η ικανότητα στον προφορικό λόγο μέσα από τη θέσπιση ρητορικών διαγωνισμών. Η δυνατότητα ανάπτυξης του προφορικού λόγου, αντιπαράθεσης επιχειρημάτων μέσα σε ένα πλαίσιο διαλόγου είναι ένας τομέας μεγάλης υστέρησης στην κοινωνία μας και η προσπάθεια θα πρέπει να αρχίζει από το σχολείο.

Θ. Για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η Ο.Κ.Ε. άφησε για το τέλος της Γνώμης

¹⁷ Τυπικά, το θέμα αυτό εντάσσεται στο κεφάλαιο του περιεχομένου σπουδών. Η ιδιαιτερότητα όμως που έχει σε συνδυασμό με τη σημασία που του αποδίδει η Ο.Κ.Ε. δικαιολογούν τη διατύπωση των σχετικών προτάσεων σε ξεχωριστό κεφάλαιο.

αυτής το θέμα της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Κι αυτό γιατί θέλει έτσι να σηματοδοτήσει τη βαθιά της πεποίθηση ότι το συγκεκριμένο ζήτημα έπεται της επίλυσης και βελτίωσης όλων των άλλων ζητημάτων. Τα προβλήματα που παρατηρούνται στο εισαγωγικό σύστημα, στην πλειονότητά τους δεν είναι προβλήματα αυτού καθεαυτού του συστήματος των εξετάσεων, αλλά της εκπαίδευσης γενικότερα, καθώς και της ασύμμετρης σε σχέση με άλλες χώρες, αλλά και την εγχώρια οικονομική πραγματικότητα προτεραιότητας που δίδουν σε αυτό οι ελληνικές οικογένειες.

Σε κάθε περίπτωση, η Ο.Κ.Ε. λαμβάνοντας υπόψη ότι για το ζήτημα της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν υπάρχουν έτοιμες λύσεις και ότι τα διλήμματα είναι δύσκολα, θεώρησε σκόπιμο να καταγράψει όλες τις απόψεις που διατυπώθηκαν στο πλαίσιο της επεξεργασίας αυτής της Γνώμης από την Επιτροπή Εργασίας.

Οι προτάσεις αυτές κινήθηκαν σε δύο επίπεδα.

Σε σχέση τον απώτερο στόχο, διατυπώθηκαν οι εξής απόψεις:

Α΄ Άποψη: Απώτερος στόχος είναι η καθιέρωση ενός συστήματος εισαγωγής που δε θα προβλέπει πανελλαδικές εξετάσεις, αλλά θα βασίζεται στο απολυτήριο του Λυκείου με όλες τις απαραίτητες ασφαλιστικές δικλίδες εγκυρότητας, αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, θα είναι εφικτό να εξετασθεί ευρύτερα και ο ρόλος των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων στη διαδικασία εισαγωγής.

Β΄ Άποψη: θα πρέπει η υποχρεωτική εκπαίδευση να επεκταθεί και να καλύψει και τη Β΄ Λυκείου όπου θα ενταχθούν και οι ΕΠΑΣ. Στη συνέχεια, στη Γ΄ Λυκείου, ο μαθητής θα επιλέγει να παρακολουθήσει είτε α) το πρόγραμμα προετοιμασίας για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, για την οποία θα γίνονται εξετάσεις και θα συνυπολογίζεται ο βαθμός του Λυκείου και β) είτε ένα πρόγραμμα επαγγελματικής κατεύθυνσης που θα οδηγεί σε επαγγελματικό απολυτήριο με επαγ-

γελματικά δικαιώματα.

Στο πιο άμεσο μέλλον, επισημαίνονται τα εξής:

- α. Το Λύκειο θα πρέπει να διατηρεί την αυτονομία του στο μέγιστο δυνατό βαθμό από τις εξετάσεις. Η μαθησιακή διαδικασία θα πρέπει να καθορίζει το περιεχόμενο των εξετάσεων και όχι το αντίθετο.
- β. Οι εξετάσεις θα πρέπει να έχουν πανελλαδικό χαρακτήρα και η βαθμολόγηση να γίνεται απρόσωπα, ώστε να συνεχιστεί το σημαντικότερο προτέρημα του σημερινού συστήματος που είναι η αξιοπιστία του. Οι μαθητές που δεν ενδιαφέρονται για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα δίνουν μόνο ενδοσχολικές εξετάσεις.
- γ. Ο αριθμός των πέντε (5) μαθημάτων ανά κατεύθυνση επαρκεί για μια αντικειμενική αξιολόγηση, αλλά και εξαντλεί τα όρια αντοχής των μαθητών. Τα τριτοβάθμια ιδρύματα θα πρέπει να έχουν λόγο ως προς τον καθορισμό των συντελεστών βαρύτητας των μαθημάτων ανά σχολή. Στα μαθήματα αυτά θα περιλαμβάνεται ανεξαρτήτως κατεύθυνσης το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.
- δ. Ο βαθμός του απολυτηρίου θα πρέπει να συνυπολογίζεται στην εισαγωγή των μαθητών στα Α.Ε.Ι. και τα Α.Τ.Ε.Ι. σε ένα περιορισμένο όμως ποσοστό που δε θα ξεπερνάει το 10%. Θα πρέπει όμως να εισαχθούν κριτήρια αντικειμενικότητας στη βαθμολογία της τελευταίας τάξης του Λυκείου, ενδεχομένως μέσα από τελικές εξετάσεις που θα γίνονται μεν σε επίπεδο σχολείου, αλλά τα θέματα θα είναι ενιαία και θα εξάγονται από μία τράπεζα θεμάτων, επικαιροποιούμενη κάθε χρόνο.
- ε. Θα πρέπει τα ειδικά μαθήματα (Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Σχέδιο, Μουσική) να διδάσκονται ως μαθήματα κατεύθυνσης για όσους μαθητές ενδιαφέρονται να εισαχθούν στις αντίστοιχες σχολές.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Χρήστος Πολυζωγόπουλος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πίνακας 1
Μαθητική διαρροή στο Γυμνάσιο

Γενιά μαθητών	Μαθητική διαρροή (%)
1980-81*	19.5
1981-82 (**)	22,7
1982-83 (**)	17.6
1987-88 (**)	12.6
1989-90 (**)	11.6
1991-92 (**)	9.6
1997-98 (**)	7.0
2000-2001 (**)	6.1

* Έρευνα Μαρ. Δρεττάκη

** Έρευνες Π.Ι.

Πηγή: Π.Ι. (2006), σελ. 63.

Πίνακας 2
Μαθητική διαρροή στο Λύκειο

Γενιά μαθητών	Μαθητική διαρροή (%)
1996-97	9,23
1999-2000	8,72
2000-2001	9.08

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων που αναφέρονται στη μελέτη του Π.Ι. (2006), σελ. 94¹⁸

Πίνακας 3
Μαθητική διαρροή στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια

Γενιά μαθητών	Μαθητική διαρροή (%)
1998-99	38.13
1999-2000	25.76
2000-01	15.82

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων που αναφέρονται στη μελέτη του Π.Ι. (2006), σελ.94.¹⁹

Η επεξεργασία των στοιχείων έγινε από τον εμπειρογνώμονα της Επιτροπής Εργασίας που εξέδωσε τη Γνώμη, καθηγητή κ. Κασσωτάκη.

¹⁸ Δεν περιλαμβάνονται τα έτη 1997-98 και 1998-99, διότι η στροφή προς τα Τ.Ε.Ε. πολλών μαθητών του Ενιαίου Λυκείου εμφανίζεται ως διαρροή μαθητών, κάτι που μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένα συμπεράσματα.

¹⁹ Δεν περιλαμβάνονται τα έτη 1997-98 και 1998-99.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πίνακας 4: Επιδόσεις των μαθητών της Β΄ Λυκείου στις πανελλαδικές εξετάσεις

Μαθήματα		18-20		15-17.9		12-14.9		10-11.9		10 <	
		2002 %	2004 %	2002 %	2004 %	2002 %	2004 %	2002 %	2004 %	2002 %	2004 %
Αρχαία Ελλ.	Γ. Π.	3,84	6,59	16,85	23,16	20,01	23,13	12,27	11,38	46,99	35,70
Νέα Ελλην.	Γ.Π.	1,09	0,8	14,40	16,56	27,97	36,78	19,77	21,94	36,75	23,9
Ιστορία	Γ.Π.	2,19	4,20	7,32	10,20	12,08	13,24	10,92	10,62	67,46	61,72
Άλγεβρα	Γ.Π.	9,36	10,40	12,53	9,21	13,89	9,28	9,33	6,76	54,87	64,31
Γεωμετρία	Γ.Π.	22,41	14,88	11,01	11,86	8,38	10,2	5,87	6,95	52,30	56,07
Φυσική	Γ.Π.	12,64	13,91	12,29	13,68	12,09	10,78	8,61	6,46	54,34	55,14
Αρχαία Ελ.	Θ.Κ	1,09	2,61	7,28	13,76	15,23	18,58	14,73	12,73	61,64	52,29
Φιλοσοφία	Θ.Κ	4,01	8,37	8,51	14,95	11,94	16,25	10,93	10,79	64,57	49,62
Λατινικά	Θ.Κ	14,30	16,16	20,60	18,69	19,93	15,07	12,31	9,32	32,82	40,72
Μαθηματ.	Θτ.Κ	28,91	24,42	17,8	22,88	12,91	14,93	7,88	7,85	32,47	29,9
Φυσική	Θτ.Κ	37,62	26,78	23,95	25,53	14,77	15,88	6,96	7,9	16,68	23,87
Χημεία	Θτ.Κ	36,60	18,49	22,93	22,31	12,54	17,01	6,20	9,41	21,71	32,75
Μαθηματ	Τ.Κ	5,40	3,71	7,00	7,55	7,52	8,55	6,53	6,11	73,52	74,04
Φυσική	Τ.Κ	8,27	4,26	12,83	8,56	14,99	10,16	10,47	7,54	53,41	69,43
Τεχνολογ.	Τ.Κ.	2,26	5,72	7,01	14,75	11,54	22,18	12,40	17,29	66,76	40,02

Γ. Π.=Γενική Παιδεία, Θ. Κ.= Θεωρητική κατεύθυνση, Θτ. Κ= Θετική κατεύθυνση,
Τ. Κ.= Τεχνολογική κατεύθυνση

Πηγή: ΥΠΕΠΘ/Διεύθυνση Οργάνωσης και Διεξαγωγής Εξετάσεων

Πίνακας 5: Επιδόσεις των μαθητών της Γ΄ Λυκείου στις πανελλαδικές εξετάσεις

Μαθήματα	Κατ.	20- 18			17,9-15			14,9 -12			11,9-10			Κάτω του 10		
		2002 %	2004 %	2006 %	2002 %	2004 %	2006 %	2002 %	2004 %	2006 %	2002 %	2004 %	2006 %	2002 %	2004 %	2006 %
Νέα Ελλην.	Γ. Π.	0,70	0,93	0. 66	12,47	15,28	15.49	32,11	30,28	36.47	24,15	21,20	21.89	30,55	32,28	25.46
Ιστορία	Γ.Π.	7,93	7,83	15.31	16,54	15,65	19.09	17,70	16,33	16.60	12,30	11,29	10.87	45,5	48,88	38.1
Μαθηματ. & Στ. Στατ.	Γ.Π.	12,92	32,88	27.42	14,64	15,75	15.99	13,69	10,09	11.20	9,65	5,83	7.54	49,1	35,44	37.83
Φυσική	Γ.Π.	24,06	9,79	31.58	18,52	14,35	22.06	13,50	13,82	14.13	8,04	9,58	7.56	35,84	52,43	24.64
Βιολογία	Γ.Π.	3,34	16,48	25.54	13,70	19,71	20.12	18,15	16,92	13.31	13,45	10,82	8.13	51,3	36,05	32.88
Αρχαία Ελ.	Θ.Κ	3,39	2,24	3.60	13,91	11,70	12.69	17,55	16,58	15.89	14,46	11,53	11.77	50,65	57,93	56.01
Λατινικά	Θ.Κ	11,23	6,68	13.95	16,98	14,09	18.63	15,09	16,38	16.92	11,04	12,56	9.96	45,63	50,25	40.51
Νεοελ. Λογ.	Θ.Κ	3,60	3,17	1.83	16,24	14,62	10.35	25,73	26,67	19.52	19,22	19,50	15.99	35,17	36,0	52.28
Ιστορία	Θ.Κ	5,39	5,43	7.43	10,46	12,10	11.78	13,14	14,29	12.07	11,65	10,95	8.42	59,33	57,20	60.26
Βιολογία	Θτ.Κ	5,22	23,35	37.54	15,96	33,20	30.48	20,18	16,81	12.85	13,04	7,45	5.88	45,57	19,16	13.21
Μαθηματ.	Θτ.Κ	10,12	17,7	10.91	17,69	19,63	19.01	17,86	17,36	21.34	12,15	10,11	12.87	42,15	35,16	35.84
Φυσική	Θτ.Κ	24,00	15,38	23.00	30,27	22,25	20.44	18,62	18,14	15.41	7,78	10,48	9.34	19,31	33,73	31.77
Χημεία	Θτ.Κ	29,35	34,97	49.46	21,37	22,67	18.51	18,83	11,35	9.85	7,56	5,96	4.77	27,86	25,02	17.39
Ηλεκτρολ.	Τ.Κ1	27,52	37,11	19.93	25,04	25,40	25.22	16,91	13,87	19.63	9,95	8,28	11.93	20,55	15,31	23.25
Μαθηματ.	Τ.Κ.1	4,47	13,12	7.69	9,76	14,38	14.78	11,75	14,38	14.93	8,94	11,51	12.21	65,05	46,57	50.37
Φυσική	Τ.Κ1	11,92	12,99	16.13	20,19	17,32	15.98	16,88	16,96	13.57	11,09	10,64	8.74	39,89	42,05	45.55
Χημεία- Βιοχημ.	ΤΚ1.	14,21	21,98	35.80	18,51	22,34	24.32	15,20	18,01	15.86	12,56	8,46	6.49	39,50	29,18	17.51
Μαθηματ.	Τ.Κ2	1,32	3,83	2.06	4,03	6,66	5.42	7,09	8,69	9.60	7,28	7,24	8.38	80,25	73,56	74.51
Φυσική	ΤΚ2	4,70	3,15	4.96	13,22	7,02	7.31	16,49	9,50	8.65	12,49	7,70	7.17	53,06	72,6	71.88
Αρχές Οργ. & Διοικ. Επ.	Τ.Κ.2	10,48	10,33	18.61	17,51	13,72	15.52	23,87	18,12	15.73	21,37	16,59	11.70	26,74	41,20	38.41
Αναπτ. Εφ. σε Προγρ. Περιβ.	Τ.Κ2	4,53	16,08	12.44	8,67	17,38	12.59	10,97	13,52	12.01	8,90	7,99	9.05	66,91	45,00	53.87
Αρχές Οικον. Θεωρ.	ΕΠΠΑ	13,05	13,60	20.77	19,74	15,06	20.14	17,79	14,29	14.58	11,56	9,47	8.24	37,82	47,56	36.25

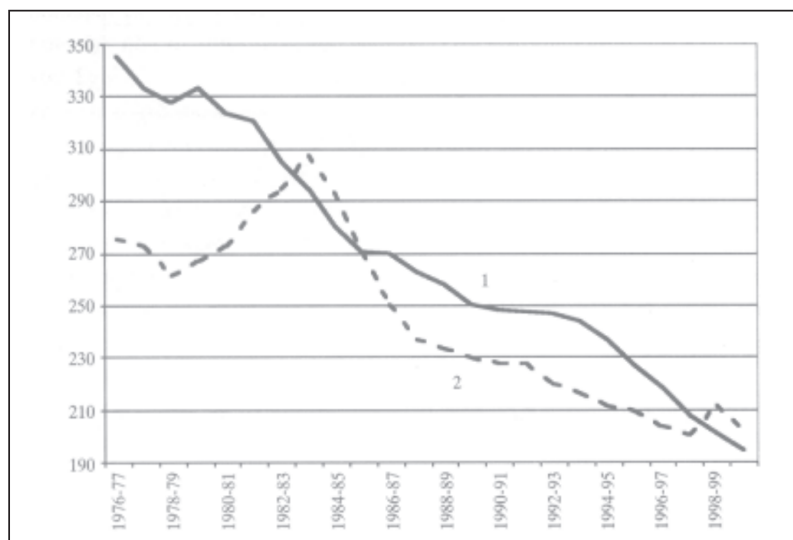
Γ.Π.=Γενική Παιδεία, Θ.Κ.=Θεωρητική κατεύθυνση, Θτ.Κ= Θετική κατεύθυνση, Τ.Κ1=Τεχν.

Κατ/νση: ΤΚ2= Τεχν. Κατεύθυνση, ΕΠΠΑ= Επιλεγόμενο.

Πηγή: ΥΠΕΠΘ/ Διεύθυνση Οργάνωσης και Διεξαγωγής Εξετάσεων

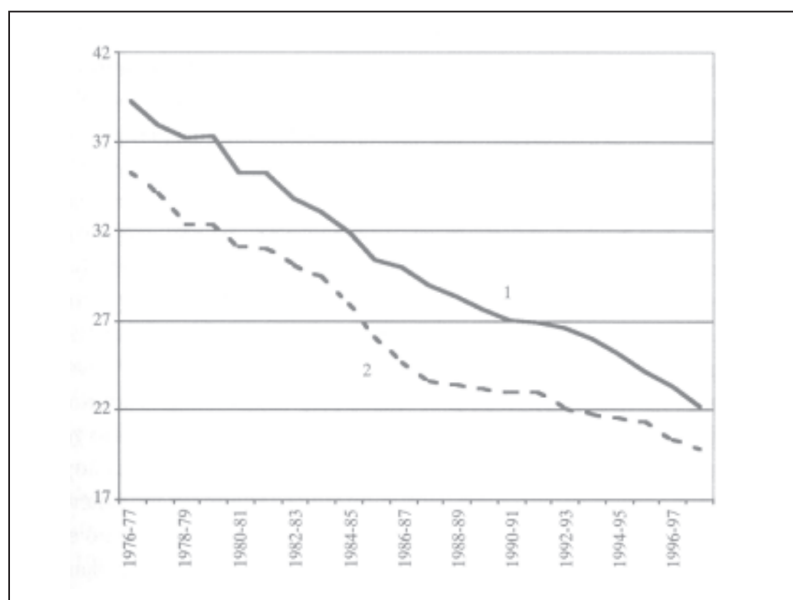
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ²⁰

Αναλογία μαθητών ανά σχολείο, τάξη και καθηγητή

Πίνακας 6

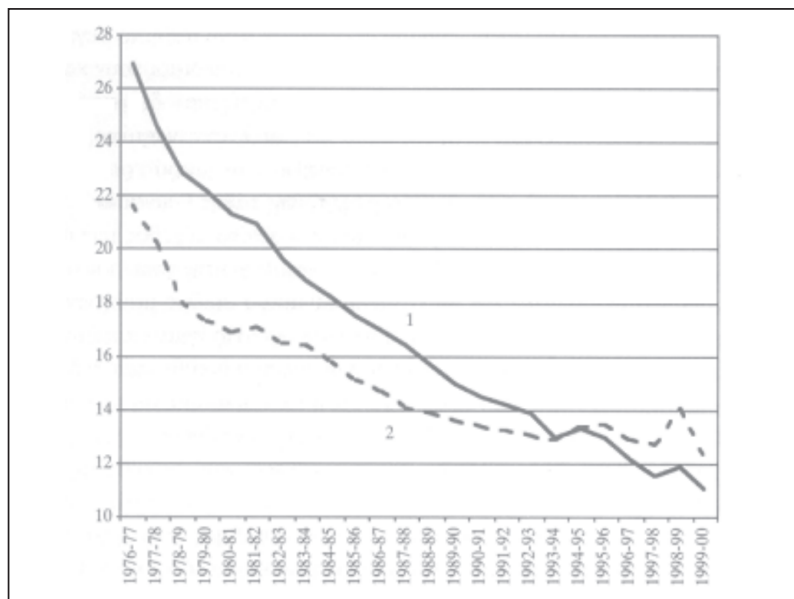
Μέγεθος σχολείων (αριθμός μαθητών ανά σχολείο) στο Γυμνάσιο και το Λύκειο για τα έτη 1976-2000 στην Ελλάδα συνολικά (1=Γυμνάσιο, 2=Λύκειο) – Στοιχεία ΥΠΕΠΘ

Πίνακας 7

Μέγεθος τάξεων (αριθμός μαθητών ανά τάξη) στο Γυμνάσιο και το Λύκειο για τα έτη 1976-2000 στην Ελλάδα συνολικά (1=Γυμνάσιο, 2=Λύκειο) – Στοιχεία ΥΠΕΠΘ

²⁰ Τα στοιχεία δημοσιεύονται στο βιβλίο των Dieter Hopf, Παναγιώτη Ξωχέλλη, Γυμνάσιο και Λύκειο στην Ελλάδα (Ελληνικά Γράμματα, 2003).

Πίνακας 8

Αριθμός Μαθητών ανά εκπαιδευτικό στο Γυμνάσιο και το Λύκειο για τα έτη 1976-2000 στην Ελλάδα συνολικά (1=Γυμνάσιο, 2=Λύκειο) – Στοιχεία ΥΠΕΠΘ

Στην Ολομέλεια της 30ης Ιανουαρίου 2009 παρέστησαν τα κάτωθι Μέλη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Πολυζωγόπουλος Χρήστος

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Στεφάνου Ιωάννης
Εκπρόσωπος ΣΕΒ

Παπαντωνίου Κωνσταντίνος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Λιόλιος Νικόλαος
Μέλος Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Α΄ ΟΜΑΔΑ

Δεληγιάννης Φωκίων
Εκπρόσωπος ΣΕΒ

Μπαρδάνη Ρένα
Εκπρόσωπος ΣΕΒ

Αντζινάς Νικόλαος
Εκπρόσωπος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Λέντζος Δημήτριος
Β΄ Αντιπρόεδρος Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Σκορίνης Νικόλαος
Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Γ.Σ.Ε.Β.Ε.Ε.

Ζούλοβιτς Μαργαρίτα
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Ψαρουδάκης Εμμανουήλ
Μέλος Δ.Σ. Ε.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Αρμενάκη Δημητρίου
Προέδρου Δ.Σ. Ε.Σ.Ε.Ε.

Κεφάλας Χαράλαμπος
Εκπρόσωπος Ε.Σ.Ε.Ε.

Αμβράζης Γεώργιος
Εμπορικός Διευθυντής Π.Ο.Ξ.

Αλέπης Μιχάλης
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. Σ.Α.Τ.Ε.

Β΄ ΟΜΑΔΑ

Βουλγαράκης Δημήτριος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Γκουτζαμάνης Κωνσταντίνος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κολεβέντης Φώτης
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Πουπάκη Κώστα
Γ.Σ.Ε.Ε.

Κουτσιμπογιώργος Γεώργιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λαναρά Ζωή
Γ.Σ.Ε.Ε.

Λιονάκης Μανούσος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πεπόνης Εμμανουήλ
Γ.Σ.Ε.Ε.

Πούπκος Ιωάννης
Γ.Σ.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Παναγόπουλου Ιωάννη
Προέδρου Γ.Σ.Ε.Ε.

Ταυρής Φίλιππος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Τούσης Αθανάσιος
Γ.Σ.Ε.Ε.

Αποστολόπουλος Αναστάσιος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Σπανού Δέσποινα
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.
σε αναπλήρωση του
Βρεττάκου Ηλία
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Ξενάκης Βασίλειος
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Γ΄ ΟΜΑΔΑ

Καφύρας Χαράλαμπος
Μέλος Γ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.
σε αναπλήρωση του
Καραμίχα Τζανέτου
Προέδρου Δ.Σ. ΠΑ.Σ.Ε.ΓΕ.Σ.

Σωτηρακόπουλος Βασίλειος
Μέλος Δ.Σ. Π.Ι.Σ.

Οικονομίδης Δημήτριος
Εκπρόσωπος Ο.Ε.Ε.
σε αναπλήρωση του
Γιαννόπουλου Παρασκευά
Αντιπροέδρου Ο.Ε.Ε.

Γαζή Γιώτα
Μέλος Δ.Σ. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Γιαννακόπουλος Βασίλειος
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

Σωτηρίου Ιωάννης
Εκπρόσωπος Κ.Ε.Δ.Κ.Ε.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Παπανίκος Γρηγόριος

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ο.Κ.Ε.

Για κάθε πληροφορία σχετικά με το έργο και τη λειτουργία της Ο.Κ.Ε. είναι στη διάθεσή σας το Τμήμα Δημοσίων & Διεθνών Σχέσεων της Επιτροπής, υπό τη διεύθυνση της Δρ. Μάρθας Θεοδώρου.

Τηλ.: 210 9249510-2, Fax: 210 9249514, e-mail: ipr@oke-esc.eu